gilles ile jeanne

MICHEL TOURNIER

Fransızcadan çeviren:
Melis Ece

AYRINTI

MICHEL TOURNIER

Fransız romancı, öykücü ve denemeci; 1924'te Paris'te doğdu. Tournier, gerçekçi mekânlarda geçmesine karşılık, mitlerden ve simgecilikten yararlanan ve entelektüel bir kışkırtıcılık içeren metinler yazar. Roman ve öykülerinin çoğunda mit ya da efsanelerin günümüz atmosferine uyarlandığını görürüz; sık sık cinsel sapkınlıklara, rahatsız edici takıntılara ve grotesk temalara yer verilir. Her yapıtında ana ya da yan karakterlerden birinin bir çocuk ve en çok işlediği temanın da masumiyetin yitirilmesi olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıntılı ve felsefi spekülasyonlara dayanan bir yazım tarzı vardır. İlk romanıyla Fransız Akademisi'nin Roman Büyük Ödülü'nü, ikinci romanıyla Goncourt Ödülü'nü kazanmış, 1972'de Goncourt Akademisi üyeliğine seçilmiştir.

Tournier ilk romanı *Vendredi ou Les Limbes du Pacifique* (1967; *Cuma ya da Pasifik Arafı*, çev.: Melis Ece, Ayrıntı Yay., 1994) ile büyük ilgi topladı. Bu yapıtında, modern felsefe ve antropolojinin kuramlarından yararlanarak Robinson mitini yeniden yorumlar ve insan doğasına ilişkin Defoe'nunkilerden oldukça farklı çıkarsamalar yapar. Yoğun gönderme ve simgelerle yüklü *Le Roi Des Aulnes* (1970; *Kızılağaçlar Kralı*, çev.: Hasan Anamur, Ayrıntı Yay., 1996), adını Goethe'nin bir şiirinden alır. Roman Hitler'in askeri akademilerine genç öğrenciler yollayan bir adamın etrafında döner. *Les météores* (1975; *Meteorlar*, çev.: Yaşar Avunç, Ayrıntı Yay., 2001) eşcinsel bir amca ve ikiz yeğenlerinin hayatını anlatırken ikilik, narsisizm, ensest ve eşcinsellik gibi cinsel konuları kurcalar. *Le Coq de bruyere* (1978; *Çalı Horozu*, çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1990) ise yazarın hikâye ve masal arasındaki ayrımı belirlediği ve insanla hemcinsleri ya da insanla nesneler arasında aykırı ilişkiler yarattığı bir başka önemli kitabıdır.

Başlıca yapıtları: *Éléazar ou la Source et le Buisson* (1996; *Kaynak ve Çalı ya da Éléazar*, çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 2000), *Le Médianoche amoureux* (1985; *Veda Yemeği*, çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1992), *La Goutte d'or* (1985; *Altın Damla*, çev.: Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1998), *Gaspard, Melchior et Balthazar* (1980), *Gilles et Jeanne* (1983; *Gilles ile Jeanne*, çev.: Melis Ece, Ayrıntı Yay., 2004), *Le Vent Paraclet* (1977; *Kutsal Ruh*, çev.: Yaşar Avunç, Ayrıntı Yay., 2003), *Le Vagabond immobile* (1984).

Ayrıntı: 439
Edebiyat dizisi: 131

Gilles ile Jeanne
Michel Tournier

Fransızcadan çeviren
Melis Ece

Yayına hazırlayan
Alev Özgüner

Kitabın özgün adı
Gilles & Jeanne

Gallimard/1983
basımından çevrilmiştir

© Editions Gallimard, 1983

Bu kitabın Türkçe yayın hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Ayten Koçal

Baskı ve cilt
Sena Ofset (0 212) 613 38 46

Birinci basım *2004*
Baskı adedi *2000*

ISBN 975-539-391-9

AYRINTI YAYINLARI
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr
Dizdariye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 34400 Çemberlitaş-İst. Tel.: (0 212) 518 76 19 Faks

Michel Tournier

Gilles ile Jeanne

Kaderleri 1429 yılı kışının sonunda –Şubat'ın 25'inde– Chinon şatosunda kesişti. Gilles de Rais, İngiliz ordusu tarafından darmadağın edilmiş Veliaht Charles tarafını tutan Brötanyalı ve Vendée'li şu önemsiz taşra soylularındandır. Amcası Bedford Dükü Jean, henüz bir çocuk olan İngiltere Kralı VI. Henri'nin adına naiplik yapmaktadır. Ama aynı zamanda Paris'te hüküm sürmekte, Normandiya'yı işgal altında bulundurmakta ve Fransa'nın güney kapısı Orléans'ı da kuşatma altında tutmaktadır.

Chinon'da çok konuşulur, az iş yapılır. Bu yenilgi ve

başarısızlıklara boğulmuş politikacı ve askerler savundukları davaya hâlâ inanıyorlar mıdır? Annesi Isabeau de Bavière'in tüm ihanetlerine karşın güvenle VI. Charles'ın oğlu olduğunu söylemeye cüret eden Charles da dahil hiç kimse inanmamaktadır buna. Parlak fakat ruhsuz bir topluluk, çok büyük bir şöminenin aydınlattığı taht salonunun tavan tekneleri altında çene çalmakta, onu bunu çekiştirmekte ve dedikodu yapmaktadır.

Tam bu sırada garip bir ziyaret duyurusu yapılır. Saray erkânı biraz eğlenmeye karar verir. On altı yaşlarında, köy kökenli, Marches de Lorraine'den gelen bir genç kız Tanrı tarafından Fransa Krallığı'nı kurtarmak için gönderildiğini söylemektedir... Veliaht onu kabul etmeye karar verdi. Dalkavuklara göre bu kendini bilmez tam zamanında gelmiştir: Ne de olsa bu kötü sürgün mevsiminde eğlenceler gittikçe azalmıştır. Ama sıkıntılı, kara haberlerle yıpranmış, karanlık kehanetlerle çevrili Charles, hiç kuşkusuz, hekimler tarafından terk edilmiş bir hastanın bir kurtarıcıya yönelmesi gibi, zayıf ve gizli bir umut beslemeye başlamıştır.

Bu geç saatte, taht salonunda bir telaştır gider. Yanan meşale ormanıyla aydınlatılmış beş yüzden fazla şövalye birden taş kesilir ve kapıya bakar. Kendi üstlerindeki dibalar, gümüş rengi samur kürkler, ipek işlemeli gömleklerle büyük bir karşıtlık oluşturan siyah, gri kaba kumaştan bir elbiseye bürünmüş küçük bir yamağın kararlı adımlarla gelmekte olduğunu görürler. Yeşil, parlak gözler, elmacıkkemikleri çıkık kemikli bir yüz, yuvarlak kesilmiş başlıkvari koyu renk saçlar ve o yalınayak yürüme alışkanlığının verdiği neredeyse hayvani, esnek yürüyüş... Gerçekte, bu yaratık ötelerden gelmektedir ve bir kümesin hindileri, tavuskuşları, beçtavukları arasındaki genç

bir karaca gibi dalkavukların ortasında yemin eder.

Veliaht'a kısa, kesin bir mesaj sundu:

Size yardıma gelmek için silahlı haydutların arasından geçerek yüz elli fersah aştım. Size söyleyecek pek çok iyi şeyim var. Sizi herkesin arasından tanıyabilirim.

Soylular bu işe epey güldüler. Charles'ın yüzünde zoraki bir gülümseme belirdi. Tanrı'nın elçisi olduğunu iddia eden bu kızoğlankız ile orospu bir kraliçe ve boynuzlu bir kralın oğlu olan sahte kral arasında garip bir saklanma ve tanıma oyunu oynanacaktı.

– Herkesin arasından beni tanıyacağını iddia ediyor, dedi Charles. Öyle olsun bakalım. Sınayalım onu. Girsin ve herkesin arasından Veliaht'ı tanısın!

Ayağa kalktı ve üzeri zambak desenleriyle süslü koltuğunu Clermont kontuna bıraktı. O kont ki, Korkusuz Jean tarafından tutsak edilmiş ve Jean'ın, kızı Agnès'le evlenme isteğini kabul etmesi koşuluyla serbest bırakılmıştı.

Ve işte ışık bakışlı, küçük yamak.

Veliaht'ı arar. Clermont'un önünde duraksar, ardından Charles'ı fark ederek ona doğru gider ve önünde diz çöker. Onu nasıl tanımıştı? O kaba burnundan, sarkık dudaklarından, kazınmış kafasından, ayrık bacaklarından mı? Ama o, kızı tanımaz. Onun yerine sadece kendisini bir bakire olarak göstermeye çalışan, cennetin azizleriyle günlük muhabbeti olduğu konusunda direten genç bir oğlan görür.

Buna karşın küçük yamak, bu kral parçasına inancının gücünü biraz olsun iletir. Bir tek cümleyle, bir akbaba sürüsü gibi üstünde dolanan kuşkuları sildi süpürdü. *Sana Tanrı adına diyorum ki sen Fransa'nın gerçek vârisi ve Kral'ın oğlusun. Ve ben seni Reims'e taç giymen ve kutsanman için götürmek üzere gönderildim.* Bunca ateşlilik

etkisiz kalamaz elbette. Charles'ın yüzü kırmızı bir renk alır ve gözleri sevinçle parlar. Jeanne'da kendini, Tanrı'nın gönderdiği kralı tanıyıverdi. Ama, Jeanne'ın kendisini de tanıması gerekir.

– Domrémy'li Jeanne, bir kız olduğunu ve Tanrı tarafından gönderildiğini iddia ediyorsun, dedi. Sana uygulayacağım sınavlara hazır mısın?

– Veliaht hazretleri, siz emredin, Jeanne itaat eder, diye yanıtladı genç kız.

Veliaht ona son derece erkeğe benzediğini ve bu yüzden, cinsiyetinin, burada bulunan Gaucourt'un karısı Jeanne de Preuilly ve Trèves'in karısı Jeanne de Mortemer adlarında iki soylu hanım tarafından denetlenmesini istediğini söyler.

Zavallı Jeanne! İlk defa olarak soyunacaktı. Ve bu sonuncu da olmayacaktı. Bu arada, giyinip kuşanmış bu iki iri hanım da kasım kasım kasılır. Küçük yamağın el değmemiş kamını ve binici kalçalarını yoklamadan önce yüzüklerle kaplı ağır elleri birbirini okşar.

Diğer sınav, bu amaca en uygun olan Poitiers kentinde toplanacak dinbilimciler ve papazların dinle ilgili sorularını yanıtlamak olacaktır.

Böylece Jeanne Charles'ı, Charles da Jeanne'da kendisini tanıdı. Ama Jeanne'ı tanımak için yüreğinin ve cinsiyetinin belirlenmesini bekler. Ancak, bir kişi vardır ki, Jeanne'ı taht salonuna girer girmez bir bakışta tanımıştır. Gilles'dir bu. Evet, Jeanne'da bütün sevdiklerini, her zaman beklemiş olduğu genç bir oğlanı, bir oyun ve savaş arkadaşını, aynı zamanda bir kadını, üstelik de nur aylasıyla çevrili bir azizeyi tanıyıverdi. Gerçekte, bu denli ender ve uyumlu niteliklerin bir tek kişide toplanması olağanüstü bir mucizedir. Ve bu mucize, Veliaht'ın toplantıyı şu

sözlerle kapattığını duymasıyla devam eder:

– Jeanne, seni şimdilik, seninle ilgilenecek olan kuzenim Alençon Dükü ile dostum Sör de Rais'ye emanet ediyorum.

Bundan sonra Veliaht, Jeanne'ın emrine hizmetçi kadınlar ve daha yeni on dört yaşında olması nedeniyle kendisinden biraz daha küçük olan Louis de Coutes adında bir yardımcı vererek, onu Couldray Şatosu'nun kulelerinden birine yerleştirdi.

Jeanne sabahları, Veliaht'la birlikte ayine katılıyordu. Geri kalan zamanlarda, arkadaşları Jean ve Gilles ile boy ölçüşüyor, onlara top oyununda, kılıçta, mızrakta ya da ok atmada başarıyla kafa tuttuğu da az olmuyordu.

Bir gün Alençon, dörtnala giden bir atın üzerinde gösteriler yapan Jeanne'a bakarak Rais'ye şöyle der:

– Onun bir genç kız olduğuna şaşırmamak elimde değil. Oğlanlardan hoşlanmadığı sürece hiçbir erkeğin ona yaklaşmayı düşleyeceğine inanmıyorum.

Rais bu sözlerden yaralanmış görünerek, heyecanla şunları söyledi:

– Ama siz de beni şaşırtıyorsunuz kuzenim. Eğer oğlanları seviyorsa bir insan, aşk için, gerçek bir oğlan gibisinin olmadığını da kabul eder. Ama gerçekte Jeanne'da, onun genç kız oluşunu açıklayan başka bir şey var.

– Nedir bu başka şey?

– Yüzünden ve bütün gövdesinden yayılan şu saflığı görmüyor musunuz? Bütün teninde, açık saçık lafların ve laubali davranışların cesaretini tamamen kıran, apaçık bir masumluk var. Evet, çocuksu bir masumluk üstelik; nasıl söylesem: Bu dünyaya ait olmayan bir ışık.

– Göksel bir ışık mı, diye sordu Alençon kaşlarını kaldırarak.

–Kesinlikle. Eğer Jeanne ne bir kız ne de bir oğlansa, onun bir melek olduğu gayet açık, öyle değil mi?

Dört nala koşan atın sağrısında ayakta, kollarını kavuşturmuş gülümseyen Jeanne'ı seyretmek için sustular. Dört nalıyla yeri kudurmuşçasına döven hayvanın üzerinde gerçekten de görünmez kanatlarla uçar gibiydi.

Gilles'in ilk yılları üstüne, geçmişi geleceğe yansıtma konusundaki genel yanılgıya düşülüp, çok konuşuldu. Sonunun nasıl olduğu bilindiğinden, kötü bir çocuk, sapık bir yeniyetme, acımasız bir yetişkin olarak görülmek istendi. Olgunluk çağında işlediği suçları müjdeleyen tüm haberci işaretleri düşlemekten zevk alındı. Her türlü belgenin yokluğunda, bu "doğmakta olan canavar" geleneğinin tersini savunmakta bir sakınca yoktur. Öyleyse, Gilles de Rais'nin Chinon'daki kaçınılmaz karşılaşmadan önce, başkasından ne daha iyi ne de daha kötü, ortalama bir ze-

kâya sahip, ama Tanrı, Meryem, İsa ve azizler ile her gün muhabbet etmenin alışılmış bir iş olduğu bir devirde derinden inanan ve sonuçta oldukça silik bir vilayetin soylusu olma kaderine mahkûm, zamanının iyi, namuslu bir oğlanı olmuş olduğunu kabul edeceğiz.

1404'ün Kasım'ında, Loire kıyısındaki Champtocé Kalesi'nin Kara Kule'sinde dünyaya gelmişti. Bu bölgenin efendisi, anne tarafından büyükbabası Jean de Craon, o şiddet zamanlarında mucizeler yaratan bir sertlik ve pervasızlıkla işlerini yürütüyordu. Gilles aynı yıl içinde anne ve babasını kaybettiğinde on bir yaşındadır. Craon, Gilles'in vasiliğini üstlenebilmek ve servetini yönetebilmek için damadının vasiyetini yırtar. Sabit fikri, çocuğun bölgenin en önemli servet sahiplerinden biriyle birleşmesini sağlamak olacaktır. Böylece Gilles, on üç yaşında kendini, o da Normandiya'nın en zengin vârislerinden birisi olan, dört yaşındaki öksüz Jeanne Peynel ile nişanlanmış bulur. Bu aşamaya gelmek için Craon'un vasisinin borçlarını ödemesi gerekliydi. Ancak Paris Parlamentosu buna karşı çıkar: Küçük kızın reşit olmasını beklemek gerekecektir. İki yıl sonra yeniden, daha verimli bir evlilik girişiminin başarısızlığı gelip çattı. Ne de olsa, söz konusu olan bu kız Brötanya dükü V. Jean'ın öz yeğeniydi. Sonunda büyükbabası büyük bir balık yakaladığında Gilles on altı yaşındadır. Avın adı Catherine de Thouars'dır ve Poitou'daki toprakları, ne hoş ki, de Rais baronluğunun yakınında bulunmaktadır. Kızın babasının –gençler kuzen olduğundan ensest niteliği taşıyan– bu evliliği kabul etmesi konusuna pek az umut vardır, ancak o sıralarda Champagne'da savaşmaktadır. 1420 yılı Kasım'ının sonunda Craon, nişanlı kızın silah zoruyla talibi tarafından kaçırılmasını tezgâhlar. Bu, tehlikeli olmaktan çok, gü-

lünç olan girişim ve onun romansı devamı, Gilles'i eğlendirir: Her iki eşin de ruhani çevrelerinin dışında gerçekleşen gizli evlilik, Angers piskoposunun boş tehditleri, Roma mahkemesinin işe karışması, para cezası, af, Saint-Maurille-de-Chalonnes kilisesindeki nikâh töreni.

Ancak Gilles kısa sürede cirit oyunlarında ve avda hiçbir işe yaramayan, silahlardan, atlardan, av hayvanlarından, her şeyden korkan, bu tembel ve şişko kızdan hiçbir şey bekleyemeyeceğini anlar. Ondan bir çocuk sahibi olmak için dokuz yıl bekleyecek ve onu Pouzauges Şatosu'nda unutacaktır. Chinon'da, Jeanne'da her yönden Catherine'in karşıtı olan bir kişiliği keşfeder. La Pucelle'de* kutsallığın ve savaşın sarhoş edici ve tehlikeli bileşimini bulur.

Ne de olsa Jeanne'ın Veliaht'ın sarayına çıkagelişi, savaşın yeniden başlaması anlamına gelmektedir.

Poitiers'de Jeanne, dinbilimcilerin sorularına tertemiz bir kalple yanıt verdi. *En sonunda papazlar onda hiçbir kötülük ve Katolik inancına karşı hiçbir şey bulunmadığı sonucuna vardılar. Ve Kral ve Krallığın içinde bulunduğu zor durum göz önüne alınırsa; ne de olsa Kral ve ona sadık halk umutsuzluk içindeydi ve Tanrı yardımı dışında hiçbir yardım umamazlardı; Kral, Jeanne'ın yardımını kabul edebilirdi.* Parlamento'da avukat olan Jean Barbin böyle yazar.

Böylece Jeanne'a yeşil ışık yanar, o da İngilizlere bir mesaj göndererek işe başlar: Manş'ı gerisin geri geçsinler ve geldikleri yere dönsünler yoksa onları doğduklarına pişman edeceğiz. Bu şekilde, ilk defa olarak onlara kendini açıkça gösterir. Böylece Bourges'un düzmece kralını

* La Pucelle, Jeanne d'Arc'ın "bakire genç kız" anlamına gelen bir diğer adıdır. (ç.n.)

büyülediği söylenen bir cadı hakkındaki belli belirsiz söylentiler de doğrulanır. Damn the witch!**

Herkes savaş kargaşasının yaşandığı Tours'a taşınır. Veliaht bir ordu toplar. Jeanne'a beyaz bir zırh ve üzerinde, gökte bulutların üstünde oturmuş, bir melek tarafından ona uzatılan zambağı kutsayan İsa'nın resminin bulunduğu bir sancak hazırlanır. Sesleri, Jeanne'a, Sainte-Catherine-de-Fierbois kilisesi sunağının arkasında, kimsenin orada gömülü olduğunu bilmediği antik bir kılıcın bulunduğunu ve bu kılıcın ona ait olduğunu bildirdiler. Fierbois'dan bir adam bulunur. Adam orayı kazar ve paslanmış ama mükemmel durumdaki kılıcı çıkartır.

Politikanın, askeri bir sefer hazırlıklarının ve Hıristiyan mucizelerinin birbirine karıştığı tüm bu koşuşturmada Gilles, bilgili ve becerikli sadık dost rolünü oynar. O bir erkek ve işinin erbabıdır. Bedenin ruha, Jeanne'ın da "seslerine" uyması gibi, Jeanne'ı izler. Bazı geceler, savaş alanında ateşkes nedeniyle sessizlik sağlandığında ve baş başa kaldıklarında bunlardan söz ederler. Gilles –Jeanne gibi, o zamanın pek çok kadın ve erkeği gibi– doğal olan ile doğaüstü olanın sınırında yaşamaktadır. Ancak deneyimi ve kişisel eğilimi ona azizler ile koruyucu meleklerden çok, iblisleri ile kötü ruhları gösterir.

– Ben de senin gibi, melekler ve azizlerle çevrili olarak yaşadığımıza inanıyorum, der bir gece. Ama aynı zamanda bizi kötülük yoluna çekmek isteyen iblisler ile kötü perilerin eksik olmadığına da inanıyorum. Ama Jeanne, bütün davranışlarının duyduğun doğaüstü seslerden kaynaklandığını ve onlarla konuştuğunu söylediğini, senin ağzından duydum.

– İblisler ve kötü perilere gelince, diye yanıtlar Jean-

** Kahrolsun cadı! (ç.n.)

ne, şimdiye dek onlara hiç rastlamadım. Ama geleceğin bana ne hazırladığını kim bilebilir?

Bir kalenin nemli gölgesinde büyümüş olan Gilles, bütün göktaşlarına adanmış kırlardaki çocukluğunu zorlukla gözünde canlandırır.

– Ama, koruluklarda ve bayırların yamaçlarına oyulmuş, köklerden saçakları olan mağaralarda, sen ki hayvan otlatmışsın, iyi bilirsin, cüceler ve büyücüler yaşar, diye diretti.

Jeanne anımsar.

– Doğduğum Domrémy kenti yakınlarında, Kadınlar Ağacı denen bir ağaç var. Birkaç yüzyıllık bir gürgendir. İlkbaharda bir zambak kadar güzeldir ve ince dalları yerlere kadar sarkar. Bazıları ona Periler Ağacı der. İçinde bir kaynak vardır. Ateşi olan hastalar bu kaynaktan su içer ve sağlıklarına kavuşurlar. Meryem ayında Domrémy'li kızlar ve oğlanlar Kadınlar Ağacı'nın dallarını çelenklerle süsler. Kaynağın kenarına bir örtü serer ve beraberce yemek yerler. Sonra oyun oynar, dans ederler. Bunları ben de arkadaşlarımla yaptım ama hiçbir zaman cüceleri ya da Şeytan'ın başka yaratıklarını ne gördüm ne de işittim.

Böylesi güzel bir saflık Gilles'i büyüler ama inandırmaya yetmez.

– Yine de Şeytan ve yardakçıları var. Onların bazen bana sürtündüklerini hissediyorum. Kulaklarıma, anlamadığım ama günün birinde anlamaktan korktuğum karanlık şeyler fısıldıyorlar. Sen de... sen de sesler duyuyorsun.

– Evet, ilk defasında on üç yaşındaydım. Yazın öğle saatlerinde, babamın bahçesindeyken bir ses geldi. Sesin kilise tarafından geldiğini işittim. Önce çok korktum ama sonra bunun bir meleğin, garip bir şekilde Aziz Mikael'in sesi olduğunu fark ettim. Azize Caterina ve Azize Marga-

rita'nın bana geleceklerini ve onların öğütlerine uymam, onların Tann emriyle beni yönlendireceklerine inanmam gerektiğini söyledi.

– Bu seslerin sana verdikleri emirler ve öğütler nelerdir?

– Her şeyden önce iyi bir çocuk olmamı ve Tann'nın bana yardım edeceğini söylüyorlardı. Sonra bana Fransa Krallığı'nın yürekler acısı durumda olduğunu ve Kralımın yardımına koşmam gerektiğini belirtiyorlardı.

– Bu olaylardan rahibine söz ettin mi?

– Hayır, ama yalnızca Voucouleurs kentinin yöneticisi Robert de Baudricourt'a ve bir de Kralıma. Seslerim beni bunu gizlemeye zorlamadılar ama, Bourguignon'lulardan ve yolculuğumdan beni alıkoyabilecek olan babamdan çekindiğim için yapmak istediklerimi açıklamaktan korktum.

– Kimse fark etmeden Domrémy'yi nasıl terk ettin?

– Vaucouleurs'e bir fersah uzaklıktaki Durey-le-Petit'nin saygıdeğer kişisi, amcam Durand Laxard'a gittim. Ona, Fransa'nın bir kadın* yüzünden kaybedilip bir bakire tarafından kurtarılacağı yazılı olduğu için Fransa'ya, Veliaht'ın yanına, ona taç giydirmek için gitmek istediğimi söyledim. Beni Sör de Baudricourt'un yanına Durand götürdü.

– Peki yüzbaşı Baudricourt amcan Durand'a ne dedi?

– Robert denen o adam, amcama, beni iyice patakladıktan sonra babamın evine götürmesini söyledi.

– Ve bu da yapıldı?

– Evet, yapıldı. Altı ay sonra yeniden oradaydım, bu kez Baudricourt bana inanmaya razı oldu. Vaucouleurs halkı bana o günden bu yana hiç çıkarmadığım oğlan giy-

* Isabeau de Bavière: Veliaht Charles'ın alçak annesi.

sileri verdiler. Ve bana on iki franga bir at satın aldılar.

– Ya seslerin?

– Onlar beni sürekli cesaretlendirip teşvik ederek, bana soluk aldırmıyorlardı.

Sonsuz serveti sayesinde, çoğunlukla gülünç amaçlar için kaba kuvvet ve dalavereler kullanmış olan Gilles, yüce bir amaç uğruna önündeki tüm kuşku ve direnişleri kıran bunca zayıflık, basitlik gösterisi karşısında şaşkına döner.

– Demek, bir yanda susan Periler Ağacı, diğer yanda da kilise tarafından sana öğütler veren sesler var. Jeanne, inanıyorum ki hepimizin kendi sesleri var. Ben Şato'nun Kara Kule'sinde doğmuş olan, Champtocé'nin küçük boğasıyım. Büyükbabam Jean de Craon tarafından büyütülmüş büyük bir beyim ama aynı zamanda ipten kazıktan kurtulmuş bir serüvenciyim. Çocukluğumda ve gençliğimde duyduğum sesler hep günahın ve kötülüğün sesleri oldu. Jeanne, sen yalnızca Veliaht Charles ile onun krallığını kurtarmaya gelmedin. Genç senyör Gilles de Rais'yi de kurtar! Ona sesini duyur. Jeanne, seni artık hiç terk etmek istemiyorum. Sen bir azizesin Jeanne, beni de... beni de bir aziz yap!

Ve savaş oldu.

29 Nisan 1429 Cuma günü, Gilles ile Jeanne Orléans'a girerler. "Orada, ellerinde meşale taşıyan çok sayıda insan, Tanrı'nın aralarına inişini görmüşçesine sevinç içinde," diye yazar bir tanık, coşmuş bir kalabalık tarafından karşılanırlar.

11 Mayıs Çarşamba günü resmi olarak Orléans'ın kurtarılışını bildirmek ve onu Reims'e kral olarak kutsanması için gitmeye ikna etmek amacıyla, Loches'taki Veliaht'ın yanına döndüler. 18 Haziran Cumartesi günü İngi-

lizler Patay'de yenilgiye uğradılar. Başları John de Talbot tutsak alındı. Auxerre, Troyes ve Châlons Veliaht'a bağlanır, kutsanmasını kutlamak için alaylar gönderir.

Notre-Dame-de-Reims katedrali Fransız monarşisinin beşiğidir. İçi hiç bitmeyen bir yağla dolu Kutsal Fanus, Saint-Rémy kilisesinde korunmaktadır. Gerçekte onu 496'da Rémy, ilk Hıristiyan kral Clovis'i ovmak üzere gökten inen bir kuştan aldı. Bin yıllık bir gelenek* gereğince Gilles de Rais, bu Fanus'u getirmek onuruna sahip olur. Tören 17 Temmuz 1429'da yapılır. Müstakbel kral, sağında Jeanne, solunda Gilles olmak üzere sunağın basamaklarına diz çöker. Krallığa bağlı on iki derebeyinin onu çevrelemesi gerekirdi, ama eksiklikler, hainlikler söz konusudur. Alençon dükü İngilizlerin tarafına geçmiş olan Burgonya dükünün yerini alır. Başpiskopos töreni yönetir. Sör d'Albret kılıcı tutar. La Pucelle sancağını kaldırır. Alençon, Veliaht'a zırh giydirerek onu şövalye yapar. Başpiskopos yeni Kral'a tacını giydirir ve onu yağla ovar. İşte o zaman Jeanne onun ayaklarına atılır, dizlerini öper ve ağlayarak şöyle der: "Soylu Kral, işte sonunda senin Reims'e gidip taç giymeni ve böylece herkesin seni tek gerçek Kral olarak tanımasını isteyen Tanrı dileği yerine geldi."

Ama bu zaferden sonra yalnızca düşüş, çöküş, yenilgi ve dehşet olacaktır. Kendisini, her geçtiği yerde karşılayan coşkulu halka ve Jeanne'ın Paris üzerine yürümek için onu yüreklendirmesine karşın Charles, yeniden doğal

* 1179'da kutsanan Philippe Auguste'ten, 1825'te kutsanan X. Charles'a kadar bütün Fransa kralları Reims'de kutsandılar. Üç istisna vardır: IV. Henri Chartres'da, Napoléon Paris'te kutsandı, XVIII. Louis ise kutsanmadı.

uyuşukluğuna gömülür. Diplomatik görüşmelerdeki gecikmeler yüzünden Krallığın başkentine saldırmak için Eylül ayı beklenir. Sonunda Eylül'ün 7'sinde, Gilles ile Jeanne'ın emrindeki on iki bin Armangac'lı asker, hendekleri doldurmak için kullanılan çalı çırpıların taşındığı arabalarla Paris'in Saint-Honoré ve Saint-Denis kapılarına saldırır. Jeanne kuşatılanlara teslim olma çağrısında bulunur.

– Kral Charles'a boyun eğmek üzere, İsa adına derhal bize teslim olun!

Kent surlarının üzerinden ona taş ve küfür yağmuruyla yanıt verilir.

– Zevk düşkünü, inek çobanı orospu! Eğer Armangac'lılar erkek olsaydı, kızlığından söz bile edemezdin.

Kuru olan ilk hendek aşılır. İkincisi kocamandır: Seine'in yüksek sularıyla dolu ve elli ayak derinliğindedir. Kıyıya ilk varan Jeanne'dır. Suyun içinde, sancağının direğiyle derinliği yoklayarak en iyi geçiş yerini bulmak amacıyla ilerler. Gerekirse yük arabaları suyun içine yuvarlanabilecektir. İstihkâmcılar taş ve ok yağmuru altında koşuşturur. Birden Jeanne'ın sancaktarının ayağı bir oklu ok tarafından delinir. Sancaktar zırhlı başlığının siperini kaldırır ve yarasına doğru eğilir. İşte tam o sırada alnının tam ortasına ikinci bir ok yer ve yere yıkılır. Jeanne sancaktarını kucaklar ama bu arada kendisi de dizinin üstünden yaralanır. Tüm direnmelerine karşın Sör de Gaucourt, onu beraberinde sürükler, Jeanne ise buna var gücüyle karşı çıkar.

– Daha ileri gidip hendekleri geçmek gerekirdi. Paris bizimdi.

Gaucourt ona, Alençon ve Clermont'un, üstünlüğü ellerine geçirdikleri domuz pazarından püskürtüldüklerini

bildirir. O da yarasını sardırmalıdır. Güneş batıyordur. Yarın savaşa devam edilecektir.

– Yarın, hep yarın! İşte aylar var ki bekliyoruz. Ama ben çabuk olmam gerektiğini biliyorum. Günlerim sayılı. Ancak bir yıl daha dayanabilirim, fazla değil.

Çadırındaki bez yatağa uzanmış, kanı dizinin üzerine akan kötü yarısına bakmıyor bile. Hâlâ yitirilmiş güne yanıyor.

– Her şeyi elde edebilecekken çekilmek! Kent bizimdi!

Önemli kişiler ve cerrahlar onu iyileştirmek için çadırına üşüşürler. O ise onları öfkeyle kovar.

– Gidin! Hepiniz defolun! İyileşmek için ne merhem, ne erik yağına, ne de tiryaka ihtiyacım var benim. Tanrı ve azizleri yarama bakar!

Bunun üzerine hekimler çadırdan gerisin geri çıktılar. Yine de, yüksekçe bir Alman piyadesi davulunun üzerine tünemiş bir adam içerde kaldı. Gilles'dir bu. Uzun bir sessizlik olur. En sonunda Gilles konuşur.

– Hâlâ çarpışmanın heyecanı içindesin, der. Yaranı hissetmiyorsun. Bir saat içinde soğukkanlılığına yeniden kavuşacaksın. O zaman acı çekmeye başlayacaksın. Bütün gece acı çekeceksin.

– Eğer Tanrı istiyorsa, çekerim. Sevinç de, acı da Tanrı'dan gelir. Ne yapıyorsun burada sen?

Gilles ona belli belirsiz bir gülümsemeyle bakar.

– Seni seyrediyorum. Varlığınla kalbimi ısıtıyorum.

– Beni bir kor yığını mı sanıyorsun?

– Sende bir ateş var. Tanrı'dan geldiğini sanıyorum ama belki de cehennemden geliyordur. İyi ve kötü birbirine her zaman yakındır. Bütün yaratıklar içinde Tanrı'ya en çok benzeyeni Şeytan'dı.

– Savaştaki bir şövalye için fazla dinbilimci buluyorum seni. Silah arkadaşların, iki yaşındaki bir boğanın aklından daha fazla aklın olmadığını iddia ediyor senin.

– Doğru. Kafamda hiçbir zaman tek bir düşünceden fazlası olmadı. Ama, bu yılın 25 Şubat'ında Chinon'a geldin ya, o zamandan beri kafamı kurcalayan tek bir düşünce var: O da Jeanne.

Jeanne ona birden kuşkuyla bakar.

– Beni baştan çıkarmayı aklından geçirme genç boğa. Jeanne, paralı askerlerin hendeklerin arkasına götürdüğü kızlardan değil.

Gilles ayağa kalktı ve onun önünde diz çöktü.

– Hiçbir şey için kaygılanma Jeanne. Seni olduğun gibi seviyorum. Orléans Bakiresi. Fransa'yı kurtaran ve Kral'ı kutsatan kızoğlankız. Patay'de düşmana karşı omuz omuza savaştığım soylu silah arkadaşım. Şu şaşkın İngilizleri nasıl da bozguna uğrattık, değil mi, ha?

Jeanne bu anıya gülümsemekten kendini alamaz.

– Fakat seni en çok, sendeki şu hiçbir şeyin soldurmayacağı saflıktan dolayı seviyorum, der Gilles.

Başını eğer ve Jeanne'ın yarasını fark eder.

– Senden istediğim, şu tek öpücüğü kabul etmen. Eder misin?

Eğilir ve dudaklarını uzun uzun Jeanne'ın yarasına bastırır.

Sonra doğrulur ve dilini dudaklarında gezdirir.

– Kanını tattım. Sana sonsuza dek bağlıyım artık. Bundan sonra nereye gidersen git, seni izleyeceğim. Cennette de, cehennemde de.

Jeanne şöyle bir silkinir ve kalkar.

– Cennete ya da cehenneme gitmeden önce, ben Paris'e gitmek istiyorum!

Ona yanıt vermek istercesine içeriye bir subay dalar.

– Kral'ın buyruğu üzerine size geri çekilme saatinin geldiğini söylemekle görevliyim. Kral'ın maiyeti Montmartre tepelerini, Saint-Denis'ye gitmek için terk etti. Yarın Loire kıyılarına çekilecekler.

Jeanne duyduğuna inanmak istemez.

– Şafakta, dubalı köprüden geçerek Saint-Denis adasının aşağı tarafına saldırabiliriz. Montmorency'nin orada casusları var. Böylece başkentini Fransa Kralı'na tepside sunmuş oluruz.

Fakat düştür bunlar. Subay Jeanne'a, iki saat içinde dubalı köprünün kaldırılacağını söylemek zorunda kalır. Kral'ın buyruğuyla, köprü sökülecektir.

Jeanne allak bullak olmuştur, susar. Ama altı aydır efendisini tanıyordur, onun birbirine eklendikçe apaçık bir ihanete benzeyen kaytarışlarını bilir.

– Tanrım, diye içini çeker, neden Charles küçük saray odalarına dönmeyi bu kadar çok istiyor!

Gilles, bu kötü haberleri neredeyse duymamıştır. Onu ne Paris, ne de Fransa Kralı'nın zaferi ilgilendirmektedir.

– Seni her yerde izleyeceğim Jeanne, diye yineler. Cennette de, cehennemde de.

Ve sonbahar gelir, ardından kış.

Önünde bir yıldan fazla olmadığını bilen Jeanne, düşler içindeki bu gereksiz şatoda sıkıntıdan patlamaktadır. Onu Normandiya'ya gönderilen Alençon'dan ayırırlar. Gilles esrarengiz bir biçimde ortadan kaybolur. Jeanne saray erkânını bir şatodan diğerine izler: Bourges'a, Sully'ye, Montfaucon-en-Berry'ye. Eylem açlığını Saint-Pierre-le-Moutiers (bu başarıyla sonuçlanır) ve La Charité-sur-Loire (bu da başarısız olur) kuşatmalarıyla bastırmaya çalışır. Kral onu pohpohlar. Onu paraya boğup, soy-

luluk unvanı verir. Greux ve Domrémy halkını vergiden muaf tutar. Sonunda Compiègne felaketi gelir çatar.

Jeanne, kendisine saldırmaya hazırlanan Burgonya düküne kafa tutmak üzere 23 Mayıs 1430'da, üç yüz-dört yüz askerle bu kente gelir. 24'ü sabahı ona kentin önünde önemli bir çarpışmanın olduğu söylenir. Jeanne çarpışmanın ortasına atılır ve kaçmakta olan bir Burgonya birliğini izleme emri verir. Ona, düşman topraklarında daha fazla tehlikeye atılmaması için yalvaran adamlarını dinlemez. Sonunda geri döndüğünde artık çok geçtir. Önleri kesilmiştir. İner kalkar köprüye kadar kendine bir yol açabilmek için canla başla dövüşür. Bölgenin yöneticisi Guillaume de Flavy, yaklaşan Burgonyalıların ve İngilizlerin sayısını görünce köprüyü kaldırma ve kapıyı kapama emri verir. Bir okçu Jeanne'ı altın işlemeli pelerininden yakalar ve onu atından düşürür. Böylece büyük serüven sona ermiştir. On sekiz aydan az sürecektir. Bundan sonra 30 Mayıs 1431 Çarşamba günü, Rouen'da odun yığınının üzerinde son bulan, gözyaşı, çamur ve kana bulanmış bir işkence ve acı başlar.

Bu arada Gilles, Vendée topraklarına çekildi. Kral'ın kendisine hizmetleri karşılığında sunduğu Fransa Mareşalliği asası onu hiç mi hiç ilgilendirmez. Ne savaş ne de politika onun ilgisini çeker. Jeanne'la karşılaştığı gün başlamış olan kişisel ve gizemli bir serüvenin akışıdır kafasını tek meşgul eden. Zaten Paris önündeki yenilgiden bu yana, Jeanne'ın da dahil olduğu ve kendisiyle paylaştığı hidayet hali sona ermiş gibidir. Tehlikeli bir serüven beklemektedir kendisini, çünkü Jeanne'a bağlanmıştır ve gerekirse onu cehenneme kadar izleyecektir. Bu arada hüznünü, Kral gibi, o devrin pek çok senyörü gibi, büyük bir kafileyle bir kaleden diğerine giderek avutur. Köylüler ve

oduncular, bir sürü yük arabasının izlediği şatafatlı subay ve papaz alayını ağızları bir karış açık seyrederler. Hayır, bu askeri bir sefer değildir. Bu, yalnızca Champtocé'den Machecoul'a ve Tiffauges'dan Pouzauges'a taşınan Senyör de Rais, maiyeti ve hizmetindekilerdir. Sör de Rais'nin sahip olduğu topraklar öylesine geniş, yerleşim yerleri öylesine fazlaydı ki aynı yere geri dönmeksizin bu taşınmaları uzun süre devam ettirebilirdi.

Fakat bir gün bu dolaşmalar son bulur. Compiègne'den Vendée'ye, kulaktan kulağa geçerek gelen bir söylentinin görüntüsü, Gilles'in ateşler içindeki beynine saplandı: İpek pelerinine asılan bir okçu tarafından, atından kopartılırcasına düşürülen Jeanne. Jeanne yerde, üzerine Burgonya piyadesi yürüyor.

Gilles artık oyun dışı kalamaz. Şimdi nerededir Fransa sarayının erkânı? Charles'ın koruması altında olan, ancak her zaman Jeanne'ın zaferinin gölgesinde kalmış George de la Trémouille'a ait Sully-sur-Loire şatosunda. Gilles hızla oraya varır ve önce Kral'ın kayınvalidesi Yolande d'Aragon ile görüşmek ister. Büyük bir hanımefendidir bu. Saray entrikalarına kendi topraklarının yalnızlığını tercih etme cesaretini gösteren Fransa Mareşali'ni neşeli bir laubalilikle karşılar. Kırıtır.

– Senyör de Rais! Ne büyük sürpriz! Siz ortalardan kaybolalı bir yıldan fazla oluyor. Daha dün akşam burada sizden söz ediliyordu. Ormanlarınızdan birinde, bir yaban domuzu gibi gizlenmiş olarak hayal ediliyordunuz. Bunca zaman neler yaptınız bakalım? Sizi deliğinizden çıkaran nedir?

– Madam, diye yanıtlar Gilles, beni deliğimden çıkaran, Jeanne'la ilgili olarak kulağıma çalınan kötü haberlerdir.

Buyrun işte, diye düşünür Yolande. Şu iki yontulmamış da her zaman birbirini tutar.

– Zavallı küçük Jeanne, diye haykırır Yolande.

– Onu Rouen'da kötü bir mahkeme önüne çıkardılar ve her şey mahkûm edilmesi için tasarlandı, der Gilles.

– Şu Compiègne seferi ne büyük bir talihsizlik, diye sızlanır Kral'ın kayınvalidesi. Ama biliyorsunuz, Jeanne bu sefer Charles'ın iznini almaksızın, kendi topladığı adamlarla çıkmıştı. Charles ona komutanlık vermek istemiyordu artık. Anlıyorsunuz ya Mareşal de Rais, gökten gelen seslere itaat eden bir çoban.

– Ama bu seslerin çağrısına uyarak Orléans'ı kurtarıp Charles'ı Reims'de kutsatmıştı, diye hatırlatır, incelikten tamamen yoksun görünen Gilles.

– Mutlaka, mutlaka, fakat mucizeler üzerine bir politika kurulmaz. Jeanne, Paris önünde yenildi. Seslerini dinlemekten, ne emir ne de öğüt dinlemez olmuştu. Hatırlarsınız, çabucak işe koyulmak gerektiğini, çünkü bir yıldan fazla dayanamayacağını söylemişti. Eh işte, o bir yıl sona erdi!

– Madam, Charles Reims'de kutsandığında Jeanne onun sağında, ayakta duruyordu. Ben onun solundaydım. Şimdi Jeanne, onu öldürmek isteyen İngilizlerin tutsağı. Kral'a, onu kurtarmak için ne yapmayı düşündüğünü sormaya geldim.

Yolande'ın canı çok sıkılmıştır. Savaş komutanları barış zamanı tam bir ayakbağı oluyorlar kesinlikle! Bu da Vendée ormanlarını hiç terk etmeyeymiş, daha iyi olurmuş.

– Charles çok meşgul, diye söylenir alçak sesle. Korkarım kabul edilemeyebilirsiniz...

Gilles şiddetle üsteler.

– Param, adamlarım, atların var. En önemlisi, Jeanne'ı kurtarma isteğim var.

Yolande sıkıntıyla iç çeker.

– Jeanne kendi kendini mahkûm etti. Bunu biraz zor değiştirirsiniz!

Bir sonraki sahne, bize Gilles'i Kral'ın yanındayken gösterir. Anlaşılan, kendince su götürmez olarak gördüğü, hukuksal bir neden bulmuştu.

– Sör, Jeanne, Beauvais Piskoposu Pierre Cauchon tarafından yargılandı. Beauvais Piskoposu sizin danışmanınız olan Reims Başpiskoposu Monsenyör Regnault'ya bağlıdır. Monsenyör Regnault ayrıcalıklarını kullanarak, astı Cauchon'dan davanın kanıtlarını istemelidir.

Dişi bir tazıyı okşayarak pencereden bakan Charles kaçamak bir hareket yapar.

Gilles umutsuzluğa kapılarak, şatonun merdivenlerinden iner. Kendini yeniden avluda bulur. Ona atını getirirler. Tam atına binecekken onun kadar yalnız ve yaşlı bir asker çıkagelir. Gilles ona bakar. Yüzü aydınlanıverir. Bu, eski dostu La Hire'dir. Kucaklaşırlar.

– Mareşalim nereye gidiyorlar? diye sorar La Hire.

– Evine dönüyor Mareşalin, evine kapanmaya, diye yanıtlar Gilles. Burada kimse yok, duyuyor musun, hiç kimse!

– Hiç kimse mi?

– Bana, Jeanne'ı İngilizlerin elinden kurtarmak için yardım edecek hiç kimse! Jeanne'ın hakkını Anakraliçe ve Kral'ın huzurunda aradım: Tıkalı kulaklar, dalgın bakışlar, yalancı dudaklar. Hiç kimse yok!

– Hiç kimse mi? Öyleyse, ya ben?

– Sen?

– Ben, Mareşalim! Birlikte gidelim. Jeanne, silah ar-

kadaşı Gilles ile eski dostu La Hire'in gelişini gördüğünde hiç şaşmayacak. İşte sonunda, geldiniz, diyecek. Sizi bekliyordum. Yolda oyalanmış olmalısınız.

Gilles dostunu bir han masasına sürükler.

– Hayır, yolda oyalanmayacağız, der. Alçaklar tüm Normandiya'yı denetim altında tutuyorlar. Onlara cepheden saldıramayız. Kurnazlık etmemiz gerekecek. Saflarına bir avuç seçkin adamla sızacağız.

La Hire iki deneyimli askeri, kendilerine eşlik etmek üzere önerir. 1429'un Aralık ayında Louviers'yi İngilizlerden alan oydu. Bölge Fransızlarda kalmıştı ve orada tanınıyor, seviliyordu. Burası, Rouen üstüne bir saldırı için hareket noktası olacaktır.

1431 yılının ilkbaharı, tarihçilerin kaydettiği en soğuk ve en nemli baharlardan biri oldu. Rais ve La Hire'in küçük birliği, yabancı istilası ve savaş yüzünden harap olmuş kırlarda ilerlemektedir. Ortalıkta yalnızca yıkılmış evler, at leşleri, karga sürüleri vardır. Arada sırada bir İngiliz birliğinin geçmesini beklemek için saklanmak gerekmektedir. Düşman sayıca fazla olmadığı zamanlar üstlerine saldırılmakta ama o zaman da yerine konulmaz kayıplar verilmektedir. Birkaç başarılı girişime rağmen, Rais ile La Hire'in adamlarının çoğu kırılmıştır. Bununla birlikte,

Rouen'ın savunması son derece sağlam görünür. Dağılmak, kılık değiştirerek hareket etmek gerekmektedir. Gilles, kente tek bir arkadaşı ile beraber sızmayı başarır. Kaybedecek vakti yoktur: Yakılmaya mahkûm edilmiş olan Jeanne'ın hafta içinde kurban edileceği söylentisi dolaşıyordur. Yaralı ve yırtık pırtık giysiler içindeki Gilles'in bir serseri gibi görünmek için kılık değiştirmesine bile gerek yoktur. Kalabalıkta kaybolmuş, yüreği acıdan ve nefretten kavrularak, işkence hazırlıklarına tanık olur. Odun yığınının üzerine dikili darağacının tepesindeki, Jeanne'ın suçlandığı on altı maddeyi içeren yazıyı okur: *Kendisini La Pucelle olarak adlandıran yalancı, ahlâksız, halkı kandıran, kâhin, boş inançlı, kâfir, kendini beğenmiş, zındık, palavracı, putatapan, acımasız, yoz, Şeytan'ın hizmetkârı, dönek, mezhepçi, yoldan sapmış Jeanne.* Başına, aşağılayıcı bir şekilde, yüzüne düşen kartondan bir külah kondurmuşlardı. Odun yığını, ilk alevler kurbana ulaştığında, Hıristiyanca bir merhamet gereği âdet olduğu üzere celladın onu boğazlaması için fazla yüksektir. Bu da Jeanne'ın insanlık dışı işkencelere sonuna dek katlanması gerektiği anlamına gelir. İlk alevler ona ulaştığında *İsa! İsa! İsa!* diye haykırır. Acı ve can çekişme ile değişime uğrayacak olan bu haykırış, son nefese kadar sürecektir. Sonunda, Kral'ın atadığı yargıç, cellada, herkesin görebilmesi için cesedi indirmesini emreder. Ve kıvrılarak yükselen dumanlar arasında, yarı yarıya kömürleşmiş zavallı bir leş, şişmiş bir gövdeye doğru eğilen, bir gözü pörtlemiş, kel bir baş görünür. Bu sırada mide bulandırıcı bir kömürleşmiş et kokusu kaplar kenti.

Gilles ürküntüyle kaçar. Küçük sokaklardan aşağı, yuvarlanırcasına iner, duvarları aşar, hendeklerden atlar, kırlarda tökezler. Düşer, yeniden kalkar, yüzü böğürtlen ça-

lılıklarından yırtılarak, su birikintilerine bata çıka koşar. Beyninde sürekli olarak, Jeanne'a yöneltilen bıktırıcı şeytani suçlamalar ve azap çeken kadının *İsa! İsa! İsa!* haykırışları yankılanmaktadır.

Sonunda düşer, yüzü kara toprağa gömülür. Orada, günün ilk ışıklarına dek ölü gibi serilip kalır. O zaman doğrulur. O an yüzünü kim görse, bir şeylerin değiştiğini, yalancı, ahlâksız, kâfir, yoz, şeytani bir yüzün, eskisinin yerini almış olduğunu anlayabilirdi. Ama, bu daha hiçbir şey değil. Yenik, paramparça olmuş bir halde üç yıl Vendée'deki kalelerine kapanacak. Kozasında kurt olacak. Sinsi dönüşüm tamamlanır tamamlanmaz oradan çıkacak ve bir cehennem meleği kanat açacak.

Gilles'in vasisi ve büyükbabası Jean de Craon'un 15 Kasım 1432'de Champtocé'deki ölümü Gilles'i sonsuz bir servetin başına geçirir ve meydanı ona bırakır. Yaşlı adam ile çocuk arasındaki ilişkiler karmaşıktı, çünkü vicdansız ihtiyar her ne kadar öğrencisinde oldukça çekingen bir mirasçı görmek istediyse de, genç adamın ruhunu kemirip duran dipsiz derinlikler karşısında kendisinin ne kadar etkisiz kaldığını yavaş yavaş fark eder. Yine de son bir kez, ölüm yatağına yaraşır bir yetke ile öğüt vermekten geri kalmadı.

– Şimdi beni dinlemelisin, dedi, çünkü ben gidiciyim.

– Sizi bütün çocukluğum ve gençliğim boyunca dinledim, diye yanıt verdi Gilles, bana her zaman iyi öğütler vermiş olduğunuzdan emin değilim.

– Nankör olma. Kendi zenginliğim için delicesine çalıştım, bu doğru.

– ... delicesine, hırsla, sinsice ve hiçbir utanma sıkılma duymaksızın, diye ekler Gilles.

– kendi zenginliğim için, diye heyecanlanmadan sürdürür konuşmasını Craon. Ama, sen benim tek mirasçım olduğun için, bu zenginlik aynı zamanda da senindir. Zenginsin torunum. Ölümümden sonra sınırsız bir zenginliğe kavuşacaksın. Babandan kalan Blaison, Chemillé, La Mothe-Achard, Ambrières, Saint-Aubin-de-Fosse-Louvain topraklarının efendisi olacaksın. Annene ise, Briollay, Champtocé, Ingrandes, La Bénate, Le Loroux-Bottereau, Sénéché, Bourgneuf ve La Voulte topraklarını borçlusun. Ve nihayet Thouars'ların mirasçısı ile benim zorumla imzaladığın evlilik anlaşması sayesinde Tiffauges, Pouzauges, Chabanais, Gonfolenc, Savenay, Lambert, Gretz-sur-Maine ve Châteaumorant toprakları senin. Gerçekte torunum, sen, zamanının en varlıklı senyörlerinden birisin.

Gilles bu bıktırıcı sayıp dökmeyi dinlememişti.

– Biliyorsunuz, bu konulardan hiç anlamam, dedi.

– Harcamasını herkesten iyi biliyorsun. Ama bu da doğal değil mi? Torunlar, büyükbabalarının biriktirdiğini saçıp savurur.

– Şunu unutuyorsunuz, diye hatırlattı Gilles, sizden başka bir efendim oldu benim, nasıl söylesem.

Craon tersine, çok iyi biliyordu.

– Şu, La Pucelle denen, Kilise tarafından mahkûm edi-

lip, geçen yıl Rouen'da yakılan kızoğlankız mı? Her zaman hoş olmayan ilişkilerin olmuştur!

Büyükbabasının sayıp dökmelerine ve onun sahip olduklarına, çocuk Jeanne'ın uzun dualarını yeğlerdi Gilles.

– Azize Jeanne, iffetli Jeanne, Aziz Mikael'in sancağı altındaki muzaffer Jeanne. Cadılık, sapkınlık, mezhepçilik, cinsiyet değiştirme, kâfirlik ve dinden dönme suçlarından diri diri yakılmaya mahkûm edilmiş, kadın kılığındaki canavar Jeanne, diye sıraladı Gilles.

– İşte garip biçimde, cennetle cehennem arasında asılısın. Mirasçı olarak içkici, saldırgan ve bir domuz kadar beyinsiz yiğit bir askeri nasıl da tercih ederdim.

– Onu nereye giderse gitsin, cennete ya da cehenneme, izlemeye yemin ettim.

– Ve cadılar ateşinin tepesinde sonu geldi! Beni korkutuyorsun torunum. Tanrı seni azizliğin aşırılıklarından korusun. Bana gelince, zenginliğimi fazla kibarca elde etmediğimden dolayı kimse beni suçlayamaz, çıkarım beni kesinlikle buna zorlamadıkça kimseyi öldürmedim. Ama ya şu gereksiz nedenlerle öldürenler! Neden dursunlar? Açgözlülük bağnazlıktan bin kat daha az öldürücüdür. Böylece benim açgözlülüğüm senin bağnazlığının hizmetine sonsuz olanaklar tanıyacak. Korkudan titreyerek, bu zenginliği nasıl kullanacağını soruyorum kendime!

Bu sorunun yanıtını ilk öğrenenler Machecoul-en-Rais derebeyliğinin köylüleri oldu. Gilles burada Saints Innocents* adına bir rahip okulu kurdu. Hiçbir şey ona, Kral Hirodes emriyle öldürülen şu küçük oğlan çocuklarını onurlandırmaktan daha iyi ve güzel gelmiyordu. Gereksinimleri mükemmel bir şekilde karşılanan seksen kişi –başpapaz, kilise şarkıcıları, başpiskoposlar, papaz yar-

* Masum azizler. İsa'nın doğumunda Yahudi kralı Hirodes'in emriyle, aynı zamanda doğan tüm oğlan çocuklar öldürüldü. Hirodes, müneccimlerinden, o zamanlarda doğacak bir oğlan çocuğunun Yahudi kralı olacağını öğrenmişti. (ç.n.)

dımcıları, dinbilimciler, hazine koruyucuları, piskopos yardımcıları– kendilerini onların anısına adıyorlardı. Rahip Okulu'nun süslemeleri ve hazinesi, bir katedralinkilerle boy ölçüşecek düzeydeydi. Tören ve ayin alayları, kırlardan geçerken görenleri ihtişamıyla büyülüyordu. Altın işlemeli, erguvani, sincap kürkü, ipek, dantel ve sırmalı dibalar; kutsal ekmek kaplarına, kudas kitaplarına, şamdanlara ve başlar üzerinde sallanan piskopos asalarına yaraşır bir mücevher kutusuydu sanki. Piskoposluk kurulu üyeleri üstlerinde capa magna* taşıyordu, ilahi söyleyenlerin başında ayin başlığı vardı, yüksek rütbeli papazlar gibi giydirilmiş atlar, boyunlarında sallanan buğurdanlıklarla geçiyordu.

Ama, toprakların efendisi en çok koroya önem veriyordu. Hem kendi özel zevki yüzünden hem de Beytlehem'de katledilmiş küçük melekleri onurlandırmak için çocuk şarkılarından daha uygunu olmadığından Gilles, okulundaki genç papazları ses ve diğer yönlerden incelemek ve seçmekten bıkıp usanmıyordu. Sadece ilahi bir sese sahip olmaları yetmiyor, aynı zamanda sesleri kadar yüzlerinin ve bedenlerinin de ilahi olması gerekiyordu. Öğretilen ilahilere gelince, Gilles onlardan bir tek şey bekliyordu: Yüreğini paramparça edebilmelerini. Bu, İsa ile aynı zamanda doğmuş oğlan çocuklarının büyük katliamını anımsatmak için elden gelenlerin en azı değil miydi?

Hepsi bu kadarla kalmıyordu. Tanınmış bir zanaatçı-ressama, kilisenin mihrabını, Matta İncili'nin bu kanlı sahnesini canlandıran büyük bir fresko ile kaplamasını emretmişti. Sanatçı hiçbir ayrıntıyı atlamamıştı ve yarattığı çağrışım öylesine çarpıcıydı ki; o dönemin bir gelene-

* Kardinallerin, piskoposların tören giysisi. (y.h.n.)

ğine göre, kişileri, kendi zamanının erkekleri, askerleri, kadınları, çocukları nasıl ise öyle giydirmiş ve onları gerçekte Beytlehem olması gereken fakat herkesin Machecoul bölgesinin evlerini tanıyabileceği bir köyün içine yerleştirmişti. Böylece kiliseye dalıveren köylüler kendilerini ve aynı zamanda şatonun askerlerini, hatta Yahudilerin acımasız kralının yüz çizgilerinde senyörleri Rais'yi duvardaki freskodan tanıyabiliyorlardı. Ve melek yüzlü küçük şarkıcıların umutsuzluk dolu ilahileri, duvardaki dehşet ve katliam sahnesinde o çocukları gören Gilles'i, çok daha derinden etkiliyordu. Heyecandan allak bullak olmuş, başı bir sütuna dayalı olarak, alçak sesle: "Merhamet, merhamet, merhamet!" diye inleyerek hıçkırıyordu. Oysa duyduğu bu merhamet öylesine yakıcı bir hal almıştı ki, bundan kaygı duyarak, bir gün günah çıkartıcısı, peder Eustache Blanchet'ye açıldı.

– Peder, dedi, merhamet Hıristiyanca bir duygu mudur?

Blanchet'nin dolambaçsız bir ruhu vardı, inanç ve ahlâkla ilgili tüm soruların, basit ve açık bir yanıtı olduğuna içtenlikle inanıyordu.

– Kuşkusuz, kuşkusuz, oğlum, merhamet bağışlamanın kız kardeşi, dolayısıyla iyilikseverliğin kuzini değil midir?

Gilles gözyaşlarını sildi ve bir an düşündü.

– Bağışlamanın kız kardeşi ve iyilikseverliğin kuzini belki, ama yine de apayrı bir duygu bu. Duyduğum merhamette beni allak bullak eden şey...

Blanchet dile getirmesi zor bir itirafın eşiğinde görünen manevi oğlunun yardımına koştu.

– Çekinmeyin, çocuğum, kalbinizi günah çıkartıcısına, Kutsal Anamız Kilise'ye açtığınız gibi açın.

– Beni allak bullak eden, evet, merhamette beni allak bullak eden şey, onda bulduğum sınırsız zevk!

Bir anda Blanchet, kafasının karışmaya başladığını hissetti.

– Sınırsız zevk mi? Ne demek istiyorsun oğlum!

– Şu boğazlanan küçüklere acıyorum, soluk soluğa çırpınan taze bedenleri için ağlıyorum. Ve aynı zamanda öylesine büyük bir zevk duyuyorum ki! Acı çeken bir çocuk; ne kadar da heyecan verici! Can çekişmenin hırıltıları ve iç çekişleri ile kıvranan küçük kanlı bir beden ne kadar da hoş!

Gilles kolundan yakalayarak, kulağına bir sır fısıldamak istercesine ona doğru eğilip şunu sorduğunda, Blanchet ne yanıt vereceğini bilemedi:

– Peder, bu merhamet Tanrı'dan mı geliyor, yoksa Şeytan'dan mı?

Günah çıkaran papazın durumu, kimi zaman insanı şaşkına çeviren bir anlam belirsizliği içerisindedir! O sadece, günah çıkartanın önünde Tanrı'nın tercümanıdır. İtiraflara, açıklamalara kabartılmış bu kulak bir insanınki değildir. Aslında bağlı olduğu mutlak gizlilik görevi, –hiçbir baskı ya da baştan çıkarmanın, hiçbir tehdit ya da vaadin, hiçbir işkencenin engelleyemeyeceği bu görev– anlaşılmaz bir durumun sonucudur. Günah çıkartma hücresinden çıkar çıkmaz, ayin atkısını bir kenara koyar koymaz, günah çıkarıcı yeniden insan olur, diğerlerinden farksız,

zavallı bir insana dönüşür. Duymuş olduklarını başkalarına söylememesi bir yana, yeniden arkadaşları, astları, üstleri durumuna dönmüş olan günah çıkartanların sözlerini günlük yaşamında hatırlamaya dahi hakkı var mıdır acaba? Ama yine de, yine de... etten ve kemikten olan kulağı işitmiştir ve duyduklarını hatırlar!

Gilles, günah çıkartıcısı Eustache Blanchet'ye, kulağa çalınmış birtakım söylentiler ve hayal meyal görülmüş bazı sahneler ile ilinti kurulduğunda, onu aydınlatabilecek itiraflarda bulunmuştu. Ancak Blanchet, günah çıkartma sırasında duyduklarını, günahkâr hayatın bitmez tükenmez rezilliklerine karıştırmayı reddediyordu. Üstelik çevresinde dolanıp durduğunu hissettiği gerçek, öylesine korkunçtu ve onu öylesine altüst edici kararlar almaya zorlayabilirdi ki, bu yüzden, din adamlığı ve rahiplik görevinin ardına, olabildiğince uzun bir süre –ama daha kaç gün dayanabilirdi böyle– korkudan titreyerek saklanmayı tercih ediyordu.

Her şey papaz okulunun müzik bölümünü oluşturmak üzere toplanması ve incelenmesi gereken şu küçük şarkıcı adaylarıyla başlamıştı. Gilles, önceden hayatında büyük bir yer kaplayan avın ona tattırdığı zevklerden bile vazgeçmesine neden olan böylesi araştırmalardan öylesine büyük bir haz duyar olmuştu ki, okulun ihtiyaçlarının, her türlü sınırın ötesinde artık sadece bu özel ve lezzetli avın peşinde koşuyordu. Güçlü olduğu ve hizmetinde pek çok kişi bulunduğu için, kısa zamanda çevresine, korulan ve kırları tarayan bir avuç yardakçı ve yardımcıyı topladı. İnanılmaz öyküler, ağızdan ağıza yayılıyordu. Kara ve acımasız sahneler, halkın hayal gücüne bir destan kadar güçlü kazınıyordu.

Örneğin herkes birbirine, ormanlar ve ovalardan dört

nala geçen bir atlının, fırtınalı gökyüzüne yansıyan karanlık siluetini gösteriyordu. Atlı küçük köyden geçer; köy sakinleri sağa sola kaçışır ve evlerine kapanırlar. Bir kadın telaşla, bir çocuğun ardından koşar, onu kaptığı gibi evine götürür. Atlı, atının etrafında dalgalanan büyük bir pelerine sarınmıştır. Şatonun iner kalkar köprüsünden, güçlü nal sesleri arasında geçer. Şimdi, ayakta, hareketsiz, bacakları iki yana açık, silah salonunun eşiğinde dikilmiştir. Senyörün sesi duyulur.

– Evet?

Atlı pelerinini açar. Bir çocuk ona sarılmıştır; yere düşer, beceriksizce doğrulmaya çalışır.

– Bravo! der ses.

Veya, senyör ve maiyeti at sırtında yoksul bir köyden ağır ağır geçmektedir. Köylüler şaşkın şaşkın, onların geçişlerini seyreder. Kendilerine fırlatılan bir avuç madeni parayı toplamak için kavgaya tutuşurlar. Bazıları Gilles'in elini ya da ayağını öpmeye gelir. Topluluk, toz toprak içinde oynayan bir grup çocuğun yanından geçer. Gilles atını dizginleyerek, onları tutkuyla inceler. Uşağı Poitou'ya işaret eder. Kırbacının ucuyla çocuklardan birini gösterir.

– Şuradaki!

Poitou yanılır.

– Topu tutan sarışın mı?

Gilles sabırsızlanır.

– Hayır, aptal, hiçbir şey yapmadan duran kızıl saçlısı!

Ertesi gün, bir atlıyı zanaatkârlara para verirken görürler. Kızıl saçlı küçük, çıkını elinde, gitmekten mutlu, orada durmaktadır. Çocuğa terkiye binmesi için yardım ederler. At, dörtnala uzaklaşır. Anne ağlayarak haç çıkarır. Baba parayı sayar.

Bu arada, bir tür cadıdan da söz ediliyordu. Adı Perrine Martin idi, ama ona, "korkutan" anlamına gelen La Meffraye deniyordu. Bir köyden geçerken, bir çocuğu küçük bir hayvanmışçasına, bir çörek ya da bir parça domuz yağıyla, ıssız bir yere kadar çekiyordu. Orada pusuda bekleyen adamlar çocuğun üzerine atılıyor, onu kıskıvrak bağlıyor, susturup bir çuvalın içinde götürüyorlardı.

Bir de, şu yakalanmak istemeyen ve güçlü bacakları olan çocuk vardı. Annesiyle babası onu Gilles'in adamlarına sattıklarında, baba evinden kaçtı. Onu aramaları boşa çıkar. Gilles umutsuzluktan kudurmuş halde, bir köpek sürüsüyle çocuğun peşine düşer. Geçmişin zevkleriyle yeniden buluşmak ne sarhoşluktur; ama bu sefer söz konusu olan bir insan avının izini sürmektir! Zaten bu da, klasik av sürmede olduğu gibi, avı ormandan çıkarma, kışkışlama, arayı açma, saklanma ile başlar, gelişir ve çocuğun, dalları arasına tünemiş olduğu kayın ağacının dibinde, köpek havlamaları ile sonuçlanır.

Fısıltıyla yayılan bu öykülerin en korkuncu, daha sonra Fransız peri masalları hazinesine katılacaktı.

Bu öykü, bir oduncu ailesinin yoksul kulübesinde başlar. İçeride yedi çocuk koşuşturmaktadır. Bunlardan üç çifti ikizdir, sonuncusu ise öylesine çelimsizdir ki ona Ufaklık derler. Anne ve baba, yoksulluğun melek olmayanlara verdiği o hayvansı yüze sahiptir. Şişkin bir karın, kadının kirli önlüğünü kaldırmaktadır. Koca, onun kocaman karnını sıvazlayarak okşar.

– Eğer seni iyi tanıyorsam, yine bir çift bacaksız doğuracan başımıza!

Kadın bir silkinişte ondan kurtulur.

– O zaman, bunlarla, dokuz edecek. Sen de, bu işte hiç parmağın yokmuş gibi konuşup duruyorsun.

Adamın yüzünde, tatmin olmuş bir erkek sırıtışı vardır.

– Sana da şöyle bir dokunsak, tamam! Yine bir ikiz doğurdun gitti demektir.

– İyi de, sonra onları beslemek gerek, diye hatırlatır kadın.

– Kazık kadarlar. Başlarının çaresine bakarlar.

– Ufaklık tamı tamına altı yaşında.

– Onları bize veren Tanrı, bizim yerimize bakıversin onlara. Ya da gelsin alsın canlarını!

– Tanrı'yı karıştırma istersen!

Biraz sonra tüm aile ormana hasada gider. Tehlike karşısında donakalmış küçüklü büyüklü hayvanlar, onları ağaçlar ve yeşil yapraklar arasından izler. Ormanın içinde kıvrılarak ilerler tüm aile. Küçük bir açıklıkta toplanırlar. Baba, orman insanın şivesiyle homurdanarak küçük sepetler dağıtır, şimdiden yorulduklarını söyleyenlere bir iki tokat patlatır. Sonra çayüzümü ve mantar toplamak üzere etrafa dağılırlar. Sonuncu çocuk da gözden yittiğinde, baba anneye işaret eder. Kadın buna bir itiraz hareketiyle yanıt verir. Adam onu kolundan yakalayarak zorla sürükler. Sonradan çocuklar tekrar açıklığa dönerler. Yorulmuş ve acıkmışlardır. Hayvan çığlıkları –baykuşlar, tilkiler, kurtlar– çevrelerini sarar ve onları korkutur. Dev bir ağacın dibinde acınacak bir grup oluşturmaktadırlar. Ufaklık içlerinde en cesur olanıdır. Bir çıkış bulmak için etrafına bakınır.

– Ağaca çıkacağım, der sonunda. Bana yardım edin. Yukarıda belki bir ışık görebilirim.

Kardeşleri tırmanmasına yardım ederler. Kısa zamanda, öbekler halinde sonsuza dek uzanan ormanın alacakaranlıktaki görüntüsü, ayakları altına serilir. Ama çok

uzakta, ufukta bir kalenin kara ve kocaman siluetini fark eder. Bir pencere yalazlanır. Bu, Tiffauges Şatosu'dur. Ufaklık, yuvarlanırcasına kardeşlerinin yanına iner.

– Kurtulduk, diye müjdeler, orada büyük ve aydınlık bir şato var. Gidelim!

Grup, Ufaklık'ın önderliğinde ormana dalar. Kısa sürede şatonun girişine varırlar. Gizli bir kapıyı çalarlar. Kapı, sanki bir sihirin etkisiyle, kendiliğinden açılır. Art arda içeri süzülürler. Kapı üzerlerine kapanır.

Bu olaydan bir süre sonra, Blanchet, başrahip evinin en ücra köşelerine kadar havayı kaplayan kömürleşmiş bir et kokusundan rahatsız oldu. Dışarı çıktı ve şatonun en büyük bacasının kustuğu bir duman bulutunun, o bölgede az rastlanan bir doğu rüzgârının yardımıyla, binaların üzerine çökmüş olduğunu gördü. Bu kömürleşmiş leş kokusu, kaygılarını öylesine somutlaştırıyordu ki, Gilles'i bulmaya ve ondan gecikmeden açıklama istemeye karar verdi. Onu şatonun salon ve odalarında uzun süre aradı. Tam şüpheli bacanın yanında bulunan, küçük bir sekiye kadar

çıkmak zorunda kaldı. Gilles orada duruyordu. Korkutucu taşkınlığı içinde, karanlık bir saplantının esiri olmuş bir adama benziyordu.

Blanchet'yi fark eder etmez üzerine atıldı ve ellerini onun omuzlarının üzerine koydu.

– Peder, peder, bu koku? Nedir bu koku? diye sordu onu sarsarak. Bu size hiçbir şey anımsatmıyor tabii. Siz, Rouen'da değildiniz. Ama söyleyin bana, bu, bir çalı çırpı yığınının mı, yoksa kutsallığın mı kokusu?

Sonra gözlerini kapadı ve gittikçe çatlaklaşan, sonunda hıçkırıklarla kesilen bir sesle, tekrarlamaya başladı:

– İsa! İsa! İsa! İsa!

Ertesi gün Blanchet, bir uşağın yönetimindeki üç katırla yola çıkıyordu. Gilles'in, bir hezayan gecesinden sonra ona vermiş olduğu bir görevi, içi rahatlayarak kabul etmişti. Çok uzakta, güneyde, özellikle de Toscana'da olup bitenlerden mucize diye söz ediliyordu. Bilginlerin, sanatçıların, düşünürlerin güçlerini ve bilgilerini, yakında tüm insanlığa yayılacak yeni bir altınçağı yaratmak için birleştirmeyi başardıkları söyleniyordu. Öyleyse, bu yenilikleri oldukları yerde öğrenmek üzere gitmesi gerekiyordu! Belki Vendée'ye bir bilgi, bir eşya, hatta Senyör de Rais'yi karanlık kuruntularından çekip çıkartabilecek bir adam getirebilirdi.

Saint-Malo'daki papaz okulunun eski küçük öğrencisi, bu quattrocento* ortamında Toscana'nın ona sunduğu görüntü karşısında şaşkına dönmüş, donup kalmıştı. Kuşkusuz, zenginlik konusunda belli bir deneyim sahibiydi. Dört yıldan beri papaz olarak hizmet ettiği Sör de Rais, Fransa Krallığı'nın en varlıklı senyörlerindendi. Ancak, Vendée toprakları su götürmez bir biçimde, senyörleri cehennemi yaşantısını sürdürebilmek için hiç sıkılmaksızın onları sömürdükçe, gitgide belirginleşen bir yoksulluk sergiliyor-

* 15. yüzyılda, Rönesans'ın başlangıç yıllarında İtalyan sanatı. (ç.n.)

du. Oysa Floransa'nın o 1439 yılındaki görüntüsü bambaşkaydı. Orada, sokaktaki kalabalık zengin görünüşlüydü, florinler halkın elinde oyuncak olmuştu sanki. Altın, tüm sokaklardan akıyordu. Blanchet'yi en fazla şaşkına çeviren ise, bütün zanaatkârların açıkça sırf lüks ve güzellik için çalışmaları oldu. Boşu boşuna basit eskiciler arıyor, onun yerine, sadece prenslere layık giysilerin çevresinde koşuşturan terzilerden başka bir şey bulamıyordu. Demirciler, ne demir, ne de çelik dövüyor, açıkça gümüş ve altın ile uğraşıyorlardı. Marangozlar, sadece sarayların kubbe tavanlarını takıp ekleştiriyorlardı. Hele de, vitrinlerde ekmek ya da peksimet değil, sadece kremalı ve ballı pastalar sergileyen fırıncıların üzerine yoktu. Tüm bu insanların –en cebi delik olanlarının bile– istisnasız bu denli zengin olmaları mümkün müydü?

Yine de, yabancı görünüşü ve belirgin şaşkınlığı, onu soyup soğana çevirmek için fırsat kollayan, pek de namuslu gözükmeyen bir haydut ve soyguncu grubunun dikkatini çekmişti. Kenti iyi bilmeyen Blanchet'nin yolunu şaşırarak bir çıkmaz sokağa sapmasıyla bu fırsatı yakalamış oldular. Blanchet arkasına döndü ve yolu gerisingeriye yürümek istedi. Kötü görünüşlü üç kişi sokağı tutmuştu ve ona anlaşılmaz bir dilde çıkışıyorlardı. Blanchet, ona bu taraflara girdiği için şiddetle kızıldığını sandı. Kendi dilinde özür dilemeye koyuldu, ancak üç hırsız çevresini sarıyordu. Onu sıkıştırarak, üzerini aramaya başladılar. Blanchet ne yapacağını şaşırmıştı. Yardım çağırmaya kalksa, bu hırsızlar sesini kesmek için gereken her şeyi yapmayacaklar mıydı? Sonuçta korkudan donmuş, öylece orada kalakalmıştı. O sırada, emreden bir ses çınladı ve onu soymakta olan eli uzunlara ait altı el, bir saksağan sürüsü gibi havalandı. Oldukça şık giyimli bir

yabancı, silahlı iki uşakla beraber, ayakları iki yana açık, kollarını kavuşturmuş, çıkmaz sokağın başında dikiliyordu.

Aşağı Toscana dilinde birkaç cümle daha duyuldu ve Blanchet'yi tartaklayan soyguncular gecenin içinde kayboluverdiler. Yabancı yaklaştı.

– Sağ olun, efendim, diye kekeledi Blanchet, hayatımı kurtardınız. Ben rahip Eustache Blanchet.

– Demek Fransızsınız, dedi yabancı. İsmim Francesco Prelati. Size kolaylık olsun diye bana François Prélat deyin. Sizi rahatsız eden ipsizler, önemsiz serserilerdir. Öldürmek için fazla küçükler. Sadece paranızı istiyorlardı. Tabii giysinizden birkaç parça kutsal emanet ummadılarsa. Bu önemsiz ayaktakımı kadar kutsal emanet meraklısı olanı yoktur. Akşam yemeği yediniz mi? diye sürdürdü hiç ara vermeksizin. Eğer yemek yemediyseniz sizi, tüm içtenliğimle, kurtarma şansına sahip olduğum keseden yemeğe davet ediyorum.

Ve cevap beklemeden, hâlâ başına gelenlerin şaşkınlığından kurtulamamış olan Blanchet'yi beraberinde sürükledi. Hiç durmadan konuştuğu için, rahip kısa sürede onun hakkında pek çok şey öğrendi. Yirmi yaşındaydı, Lucques piskoposluğuna dahil olan Monte Catini asıllıydı. Rahipti ve baş tıraşını Arezzo Başpiskoposu yapmıştı. Floransa'da şiir, toprak falı ve simya öğrenimi görüyordu. Şu sırada Mondovi Başpiskoposu'nun hizmetinde bulunuyordu. Floransa'yı avucunun içi gibi tanıyor ve pek de güvenilir olmayan bu aşağı mahallelerde gezinen haydut sürülerini dize getirmenin yolunu ve sanatını biliyordu. Birkaç dakika sonra, genç papazın teklifsizce karara bağladığı gibi, bir trattoria'da beraberce, Blanchet'nin, dişinden tırnağından artırmış olduğu kurtarılmış parasıyla, iyi

bir akşam yemeği yiyorlardı. Parayı ödedikten sonra, Prélat pederin kesesini sevgiyle okşadı ve kahkahayla şunları söyledi:

– Bir daha onu kentin çıkmaz sokaklarında düşüncesizce tehlikeye atmayın. Görüyorsunuz, ona ne kadar ihtiyacımız var!

Blanchet, bu laftan onun beş kuruşu olmadığı sonucuna vararak, kendi kendine, bu kadar iyi giyimli ve iki uşakla dolaşan bir genç adamın, nasıl olup da bu kadar meteliksiz olduğunu sordu.

Ertesi gün yeniden buluşmak üzere birbirlerinden ayrıldılar. Bunu izleyen günler hep birlikteydiler. Prélat, yavaş yavaş avucuna düşen saf Fransızın rehberliğini ve koruyuculuğunu üstlenmişti. Blanchet'ye o sıralar, mimarların, ressamların ve heykeltıraşların buluşma yeri olan, geniş bir saray ve kiliseler şantiyesi görünümündeki kentin gizemli yönlerini, güzelliklerini gösteriyordu.

Venedik'te sürgünde olan Côme'un muzaffer dönüşüyle, Medici'ler devri yeni başlıyordu. Zaten Medici'ler her şeyden önce para düşkünü, bankacı, her türlü kaçakçılık ustası, ne şekilde olursa olsun kâr ve bono peşinde koşan kimseler değil miydiler? Onların çabasıyla Toscana, görülmemiş bir bolluk çağı yaşayacaktı. Hatta Blanchet, şatafatı tüm Avrupa'yı büyüleyen törenlere katılma mutluluğuna erdi. 6 Temmuz günü Côme'un başkanlığında, Papa IV. Eugenius, Doğu Roma İmparatoru VIII. İoannes Palaiologos ve Konstantinopolis Patriği Joseph'in katıldığı, piskoposlar meclisi toplandı. Bu üç ruhani ve geçici prens, altın, günlük, mür ile yüklü olarak, halka Beytlehem'e giden kralların atla geçişlerini anımsatan ve kentin sokaklarında Dôme'a dek uzanan son derece görkemli bir alay oluşturuyorlardı. İşte, Benozzo Gozzoli ile

Fra Angelico'nun eserlerinde canlandırılmış olan, müneccim krallara Floransa'da duyulan özel saygı bu döneme rastlar.

– Öyleyse, Matta İncili'ndeki müneccim krallar sahnesinin anlamı nedir? diye yorumluyordu Prélat. Dikkat ederseniz, İsa doğduğunda içine konulduğu yemliğin önüne, çobanlar sade ve gerekli hediyeler olan süt, ekmek, yün koyarken, müneccim krallar, çocuk Tanrı'ya günlük, mür, altın gibi çok değerli, ama gereksiz ve zenginliği ucuzlaştıran mallar sunarlar.

Blanchet bir itiraz hareketi yapmak üzereydi ki, şunları ekleyiverdi:

– Zaten, İsa sonradan bu gereksiz görkemin değerini unutmamaya özen gösterecektir. Hatırlayın: Cüzzamlı Simon'un evinde, Magdalalı Meryem başını çok pahalı bir yağla ovar. Havariler bu savurganlık karşısında öfkelenirler ama İsa onları sertçe uyarır. Bu sunu, Tanrı'nın oğlu için fazla mı pahalıdır?

Bu bilginin su götürmezliğine kapılarak ateşli ateşli sürdürüyordu sözünü Prélat:

– Altın, altın ve yine altına sahip olun, geri kalan her şey size fazladan verilecektir; dâhilikle yetenek, güzellikle soyluluk, zafer ile zevk ve hatta inanılmaz paradoks: Paradan elini ayağını çekme, eli açıklık ve merhamet!

– Yavaş olun! Yavaş olun, bakalım! diye itiraz ediyordu Blanchet soluk soluğa.

– Ve bilim, sevgili peder, tüm kapıları, sandıkları, tüm kasaları açan bilim...

– Gördüklerim karşısında zaten şaşkına dönmüş durumdayım, neden ayrıca aşırı sözlerinizle beni daha fazla şaşkına çevirmek istiyorsunuz! Tanrı adına! Yoksulluk bir kusur değildir ki!

– Yoksulluk tüm kötülüklerin anasıdır.

– Prélat, dostum, dine dil uzatıyorsunuz!

– Sizi bir aslanla bir kafese kaparsam, onun aç mı tok mu olmasını yeğlerdiniz?

– Sanırım tok olmasını yeğlemek daha ihtiyatlı bir davranış olurdu, diye kabul etti Blanchet.

– Tamam işte, insanlar da, aslanlar, bütün hayvanlar, bütün canlılar gibidir. Açlık onları acımasız yapar. Yoksulluk, genel bir açlık değildir de nedir?

– Peki, o zaman fedakârlık, sadakat ve esirgemezlik ne oluyor?

– Onlara, tüm bu erdemlerin hak ettikleri yeri veriyorum, yani en aşağı yeri.

– En aşağı mı?

– En aşağı, evet. Hepsi birbirlerine karşı iyiliksever olmaya eğilimli, yağ bağlamış ve iyi beslenmiş bin tane zengin kentliyi alın. Onları yiyeceksiz, içeceksiz bir mağaraya kapatın. Acıktırın onları! Değişime uğrayacaklardır. A, tabii şansınız varsa bunların arasından, ruhu bedeninin korkunç durumunun üzerine yükselecek ve kendini diğerleri için kurban edecek bir azizin doğuşuna tanık olabilirsiniz. O da şansınız varsa, binde bir ihtimal. Geri kalan dokuz yüz doksan dokuz ise...

– Evet, geri kalan dokuz yüz doksan dokuza ne olmuş?

– Bu şen ve iyiniyetli, namuslu kentliler her şeyi yapabilecek, beni duyuyor musunuz peder, açlıklarını ve susuzluklarını giderebilmek için her şeyi yapabilecek korkunç serseriler haline gelecektir.

– Sizi duyan da, tüm bunları yaşadığınızı sanır.

– Savaş, kıtlık ve salgın zamanlarında, bunun yaşanması güç bir deneyim olduğunu mu sanıyorsunuz?

– Ama, bu korkunç gerçek sizi özellikle eğlendiriyor sanki.

– Hayır peder, beni eğlendirmiyor bu. Ama anlarsınız ya, biz Floransalılar bu irinli çıbanın ilacını keşfettik: Altın. İnsanlığın ruhsal yaralarına karşı, zenginlik, zemzem suyudur. Eğer iyilik meleği, bütün bedensel ve ruhsal yaraları iyileştirmek üzere yeryüzünde belirseydi, ne yapardı biliyor musunuz? Simyacı bir melek olur ve altın üretirdi!

Bu ilde nüfusun Brötanya ya da Vendée ile kıyaslanamayacak ölçüde yoğun oluşundan mıydı neydi, Blanchet'ye, sanki hiçbir yerde bunca mezarlık, ölü çukuru ve darağacı görmemiş gibi geliyordu. Toscana güzel, Floransa ise çok varlıklı bir kentti, ancak ölüm sizi her ağacın ardında, her köşe başında bekliyordu. Yaşamı boyunca Blanchet ne bu denli itici hastaya, ne de bu kadar ustaca sakat bırakılmış, işkence görmüş insana rastlamıştı. Bu canlı ya da ölü, leşler alayının, yeniden doğmuş Toscana'dan dört bir yana yayılan harika buluşları bir gölge gibi izlemeleri ge-

rektiğine inanmalı mıydı?

Prélat bu konu üzerinde ustalıkla söylev veriyordu:

– Bu kadar derin bir hakikatin, zihninizde belirmek için Toscana'yı beklemiş olmasına şaşıyorum, peder Blanchet. Saint-Malo'da papaz okulu öğrencilerine ne öğretiyorlar? Evet, ölüm yaşamın diğer yüzüdür ve birini reddetmezsek diğerini de reddedemeyiz. Anlıyorsunuz ya, eskiçağ düşünürleri, bilginleri, sanatçıları ölüme sırt çevirmek gibi büyük bir zayıflığa sahiptiler. Onlar sadece yaşamı tanımak istiyorlardı. Yunan heykelleri anatomik açıdan kusursuzdurlar. Bir tek kas eksik değildir ve yerli yerinde olmayan bir tek kemik göremezsiniz. Ama Yunan heykeltıraşlar yalnızca canlı bedeni gözlemesini biliyorlardı. Hiçbir zaman Atina'da da, Roma'da da, içinde ne olduğunu, nasıl yapıldığını, nasıl işlediğini görmek için, bir kadavranın içi açılmamıştır.

– Yunanlılar mitolojik tanrı, tanrıça, kahraman ve canavarların heykellerini yapıyorlardı, diye hatırlattı Blanchet.

– Tamam işte! Tanrılar ölümsüzdür, onlar canlı değildir. Her insanı doğumundan itibaren izleyen ve ona derinliğini veren o yarı gölgeden, ölüm bekleyişinden yoksundurlar. Ya siz Hıristiyanlar? İsa çarmıhta öldü. Cesedi mezara kondu. Sayısız aziz, büyük işkencelerle can verdi. Öyleyse, bu insan cesedi önündeki batıl korkunuz neden? Aslında inanışınızın merkezi değil midir o?

– İsa, üçüncü gün, dirildi. İşkence görmüş azizler, ölümsüz yaşam için seçildiler. Şu, üzerine bunca tutkuyla eğildiğiniz kadavralardan daha ne istiyorsunuz? diye sordu Blanchet.

– Bize sırlarını, yaşamın sırlarını vermelerini. Cerrahlarımız şimdi karınlarını açıp, iç organlarını araştırma ce-

saretini gösteriyorlar. Ölüm çukurlarının, işkence odalarının ve darağaçlarının varlıkları sonunda bir anlam kazanıyor. Derinlere inmek gerek, Peder Blanchet, karanlıkların derinliklerine inme cesaretini göstermeli ki oradan ışığı çıkarabilelim.

Blanchet ürperdi, başını diğer yana çevirdi.

– Beni korkutuyorsunuz. Cüretinizde şeytanca bir şeyler var.

Bu sözcük Prélat'nın hoşuna gitmişti.

– Şeytanca? Neden olmasın? Şeytan'ın da varoluşunda bir amaç vardır mutlaka. Siz bana İsa'nın dirildiğini hatırlatıyorsunuz. Ama ben size, onun önce cehenneme inip ölüler arasında üç gün geçirdiğini hatırlatayım.

– İnsan kaderini İsa'nınkiyle kıyaslayamaz! diye haykırdı Blanchet.

– Ya Jeanne? Jeanne'ı ne yapıyorsunuz?

– O diri diri yakıldı.

– Belki de zamanı geldiğinde, başka biri olarak, aramızda yeniden belirmek üzere, diye fısıldadı Prélat esrarengizce.

Prélat ve Blanchet içeriye girdiklerinde Medici sarayının avlusunda bir kalabalık toplanmıştı. Bunun nedeni, o dönemin en ünlü heykeltıraşı Donatello'nun son eserinin, avlunun ortasına yeni yerleştirilmiş olmasıydı. Sanat düşkünleri, akademi öğrencileri ve kalabalık bir meraklı kitlesi, daha yeni kalıptan çıkmış olan heykeli çevrelemiş, hakkında yorum yapıyordu. Bu bronzdan bir Davud'du. Kırılganlık ve zayıflığının, bir mucize eseri, kaba dev, Goliath'ı yendiği çocuk Davud. Prélat ağır ağır heykelin çevresini dolaşmış, dudak bükerek omuz silken Blanchet'ye bakıyordu.

– Demek modern sanat bu? diye homurdanıyordu Blanchet. Yok canım... gerçekten... neyin... kimin... Hayır, gerçekten...

– Şu, biraz yapmacıklı zarifliği görmüyor musunuz? diye sordu Prélat, sanat eserine karşı duyulan hayranlıkla, kaba ruhlu insan karşısında duyulan rahatsızlığın karışımı bir şiddetle. Şu son derece özenli, davetkâr tavrı, şu Goliath'ın kesik dev başı üzerine konmuş sol ayağın neden olduğu kalça çıkıklığını görmüyor musunuz? Ya şu, sağ elde kılıç, sol elde bir taş, bir vazonun kırılgan kulpları gibi duran, ince uzun iki kolu; kılıcı tutan şu garip gülünç kılığı; şu defne ile çevrelenmiş zırhlı başlığı ve bedenin kalan kısmı çıplak sergilenirken dizlere kadar çıkan şu baldır zırhını? Anlıyorsunuz ya, modern sanat bambaşka bir yerde. O, bu bedenin neredeyse aşırıya kaçan anatomik gerçeğinin varlığında. Çocuk gözlerini indirmiş. Kendi göbeğine bakıp bakmadığı kuşkulu. En azından zırhlı başlığın kenarının gölgelendirdiği yüzü, seyircilerin dikkatini göbeğine toplamaya yardımcı oluyor. Bu heykelde teşhire varana dek öne çıkartılan çocuksu ama belirgin göğüs kasları, göğsün yuvarlaklaştırılmış V biçimindeki oyuntusu, kabarık, ileri doğru çıkık küçük karın, kalçaların sevecenliğine sığınmış çocuksu erkeklik organı... Evet, sanki bu şehvetli ve neşeli bedenin her tarafında gülümseyen bir çalım sergileniyor. Şimdiye dek, ten hiçbir zaman bronzda bu derece var olmamıştır.

– Bu müthiş bir şey, diye mırıldandı Blanchet. Bu eserden hem bir âşık, hem de bir anatomi öğretmeniymişçesine söz ettiniz. O zaman, sanat meraklısının nerede olduğunu soruyor insan kendine.

– İşte bu, yeni sanatın gizinin ta kendisi, sevgili peder! diye haykırdı Prélat, onu Medici sarayının avlusundan dı-

şarı sürükleyerek. Evet, biz sanatsal bakışın gerektirdiği uzaklığı ortadan kaldırdık. O zaman ne kalıyor geriye? Geriye kalan: Aşk artı anatomi. Biz Toscana'lılar, ne ressam, ne de heykeltıraşız artık. Biz âşıklarız, sevgilileriz... Kendileri için iskeletin var olduğu, üstelik yalnız iskeletin değil, kasların, iç organların, bezlerin de varolduğu âşıklar...

Ve Blanchet'ye dönüp, yüzünde korkutucu bir gülüşle şunları haykırdı:

– Ve kanın, sevgili peder, kanın!

Ancak Prélat Blanchet'ye yeniden doğan İtalya'yı anlatırken, o, Vendée'nin koyu ve yağmurlu ormanlarını, efendisi Gilles de Rais'nin aniden değişiveren ve önceden kestirilemeyen gizemli ruh halini düşünüyordu.

– Yaşamının en coşkulu saatlerini, Bakire Jeanne'ın yanında geçirdi, diye anlatıyordu. Bir yıl, beraberce at sürüp omuz omuza çarpıştılar. Orléans'ı onlar kurtardı, İngilizleri Patay'de onlar ezdi ve Kral Charles'ı Reims'de onlar kutsattı. Ve sonra felaket gelip çattı. Paris önlerinde yaralanan Jeanne. Compiègne'in kaldırılmış iner kalkar

köprüsünün önünde tutsak alınan Jeanne. Kilise tarafından mahkûm edilen ve bir cadı gibi diri diri yakılan Jeanne. O günden başlayarak, Gilles de Rais, ürkütücü bir hezeyanla kendini her türlü aşırılığa kaptırıyor. Etrafını sınırsız bir şatafat ile donatıyor. Kurt gibi yiyor, eşek gibi içiyor. Domuz gibi balçıkların içinde debeleniyor, diye ekledi neredeyse duyulmayan alçak bir sesle. Onu, içinde debelendiği bu umutsuzluk ininden çekip çıkartmak isterdim. Birisini... Birisini arıyorum, ona yol gösterecek... nasıl desem?.. Doğru yolu gösterecek, Jeanne ile beraber kaybettiği yüce boyutu yeniden kazandıracak birisini.

Prélat, onu, bu yazgıda belki de oynayabileceği rolü hesaplayarak, büyük bir ilgiyle dinliyordu.

– Onun için, tüm kötülüklerin, Bakire Jeanne'ı kaybettiği zaman mı başladığını söylüyorsunuz? diye sordu.

– Evet, ama gerçekte onu iki kere kaybetti. Mayıs'ın 23'ünde, Compiègne'de hapsedildiği zaman ve bir yıl sonra, 31 Mayıs günü, Rouen'da, cadıların yakıldığı odun yığınının üzerinde. Ah, Rouen'a düzenlenen o çılgın sefer! Onu bundan vazgeçirmek için her şeyi yaptım. Jeanne'ı kurtarmak konusunda, azıcık bir şansı bile yoktu. Geri döndüğünde yenik değildi. Daha da kötüydü. Onu zorla tanıyabildim. Sanki, Jeanne'ın işkencesinin tüm dehşeti yüzüne işlemişti. Yüzü bir insanınki değildi artık.

Prélat, Blanchet'nin öyküsünün onda uyandırdığı vahşi zevk ve merakı bir vurdumduymazlık maskesi altında gizliyordu.

– İnsan yüzü değildi, öyle mi? Ne kadar ilginç! Yüzü... ne yüzüydü öyleyse?

– Söyledim ya; bir hayvan yüzü. Yırtıcı ve acımasız bir şeyler vardı yüz çizgilerinde, bir kurt adam maskesi gibi. Ancak buna rağmen, hiç değişmediği, eski yüzünü koru-

duğu söylenebilirdi.

– Açıklayın.

– Teni değişmemişti. Hiçbir yara ya da sakatlık izi taşımıyordu. Yaşlandığı bile söylenemezdi. Hayır, ruhuydu bu. Yüzünü değiştiren, ruhunun yüz çizgilerine yansımasıydı. Yaslı bir yüzdü bu.

– Jeanne'ın ölümü müydü onu umutsuzluğa sürükleyen?

– Umutsuzluk mu? Evet, kuşkusuz. Umutsuzdu, ama mutsuz değil. Belki de daha beter bir durum söz konusu. Gilles, hiçbir şey beklemiyor artık. Size söylediğim gibi; hiçbir çıkış, hiçbir ufuk, hiçbir amaç yok yaşamında. Ama sakın ağlayıp inlediğini sanmayın. Aslında inlemesini ne kadar isterdim! Ne kadar isterdim ki ağlasın! Ama hayır, o gülüyor, vahşi bir hayvan gibi kükrüyor. Tutkularının dürtüsüyle kızgın bir boğa gibi öne atılıyor. Çünkü, güçlü, anlıyor musunuz? Güçlü... Ah şu gücü! Gücüne bir kullanım alanı bulunmalı, gücü yönlendirilmeli, daha değerli kılınmalı, coşturulmalı! François Prélat, bunu yapabilir misiniz?

Bunun üzerine, kendisine sadece gizemli bir gülümseme ile yanıt veren dostuna dönüyordu heyecanla.

Gerçekte, zavallı Blanchet ona işkence çektiren bir çelişkiler ağında kıvranıp duruyordu. Her an, bu yenilikçi ama şüpheli uygarlığın görüntüsü, Prélat'nın özel ama su götürmez akıl yürütmelerinden kaynaklanan kabulü imkânsız gerçeklikleri beynine zorla sokmaya çalışması gibi, onu hem büyülüyor hem de korkutuyordu. Bir de içini şaşkınlık ve kaygı ile dolduran tamamen sanatsal yenilikler –resim ve desendeki perspektif gibi– vardı. Ona öyle geliyordu ki dine adanmış çocukluğunun sönük, din ve erdem konusundaki örnek görüntüsü, birden sihirli bir güç-

le, kötü bir ruhun tutsağı olmuş gibi kabarıyor, çöküyor, çarpılıyor, sınırlarının dışına taşıyordu. Freskoların önünde ayakta ya da gravürlerin üzerine eğilmiş dururken, gözlerinin önünde, onu içine çeken başdöndürücü bir derinliğin, içine baş aşağı dalmak gibi korkunç bir isteğe kapıldığı, hayali uçurumların oyulduğunu sanıyordu. Prélat ise tam tersine, modern sanatın, bilimin ve felsefenin yarattığı bu yeni ortam içinde bir balık gibi yüzüyordu.

– Hayaletlerin kıpırtısını görebilmek için görünenin üzerini kazımak, diyordu. Bu hayaletlerden biri olmak... Perspektif sayesinde resim ötedeki ufuklara doğru uzaklaşıyor, ama aynı zamanda yakınlaşarak izleyeni hapsediyor. Şimdi anlıyor musunuz, sevgili peder? Kapı sonsuzluğa açılıyor ama siz kendinizi kaçınılmaz bir şekilde, tehlike içinde buluveriyorsunuz. İşte bu, perspektif denen şey!

Blanchet itiraz ediyordu.

– Prélat, beni korkutuyorsunuz! Beni tir tir titretmekten sinsice bir zevk alıyorsunuz sanki. Kendi kendime, sizi Tiffauges'a götürmekle korkunç bir sorumluluğu üzerime alıp almadığımı soruyorum...

Ama, usanmadan, hep efendisinin içine düştüğü felaketten ve buna bir çare bulmanın gerekliliğinden söz ediyordu. Ve o anda, Prélat'dan başka tutunacak bir dal göremiyordu.

– Jeanne'ın gördüğü işkenceden bu yana, diye anlatıyordu, Mareşal sanki onun hayaletinin esiri olmuş gibi. Onu, geceleri, şatonun hendeklerinde dolaşarak Jeanne'ın adını haykırırken işittim. Onun yüzünü, rastladığı tüm genç insanlarda arıyor. Bu yabanıl arayış, 8 Mayıs 1435 günü Orléans'da doruğuna ulaştı. O tarihten altı yıl önce, kent, Jeanne tarafından İngilizlerin elinden kurtarılmıştı.

Gilles'in arzuladığı, onun tarafından düzenlenip, harcamaları karşılanacak büyük bir şenlik yapılacaktı bu olayı anmak üzere. Beş yüz oyuncu tarafından muhteşem dekorlar içinde oynanmak üzere, yirmi bin satırlık *"Orléans Kuşatmasının Dinsel Oyunu"* adlı bir eser yazdırttı. Kral Charles ve bütün saray erkânı bu gösteriyi izlemek üzere gelmişti. Gilles, bu şenlik için yüz bin altından fazla harcadı. Ancak, sakın bu delice girişimin nedeninin, şatafat düşkünlüğü ve gösteriş merakı olduğunu sanmayın! Bunu böyle değerlendirenler Gilles'i iyi tanımıyorlardı. Hayır, asıl neden bu değildi, neden... çok daha da kötüydü.

Blanchet bir an sustu. Gözlerini kısmış, "Dinsel Oyun"un açıklamasını bulmak için, onun anısına nüfuz ediyordu sanki.

– Evet, daha da kötüydü, diye sözünü sürdürdü, çünkü bu, tutkusu yüzünden hasta olmuş bir kafanın eseriydi. Bunu iyi dinleyin, dedi Prélat'yı kolundan tutup onun gözlerinin ta içine bakarak. Bu görkemli ve yıkıcı kutlama Gilles için yalnızca bir *tuzaktı*. Avcıların anladığı anlamda bir tuzak. Bu, Jeanne'ın başıboş dolaşıp duran ruhunu, onun rolünü oynamayı üstlenmiş erkek oyuncuda yeniden hayat bulmaya zorlamak –evet, *zorlamak* diyorum– için adanmış müthiş bir adaktı.

– Erkek oyuncu mu? diye şaşkınlıkla sordu Prélat. Kadın oyuncu demek istiyorsunuz herhalde.

– Hayır, dediğim gibi, erkek oyuncu. Çünkü, Gilles, her zaman yeniyetme oğlanlarla ilgilenirdi. A, zaten Jeanne öylesine oğlana benziyordu ki, kızları toplayarak onun kişiliğine yaklaşma şansı çok daha az olurdu herhalde. Bu yüzden, oğlanları topluyordu. Yüzlercesi, seçilecek oğlana verilecek ödülün büyüklüğüne kapılarak, oraya yığılmıştı. Her sabah aynı iğrenç komedi tekrarlanıyordu. Gil-

les, coşkusunun doruğuna erişiyordu. Kuşkusuz bir önceki gece, mucizenin o gün gerçekleşeceğine inanmış oluyordu. Çoğunlukla kaba ve açlıktan kemikleri sayılan, bazen çekici ve kibar yeniyetmeler topluluğunu, çılgıncasına bir baştan bir başa inceliyordu. Eğer bir aday, aranan ideal ölçülerden çok uzak ise –kalabalığın arasına karışan sakallılar, topallar, geri zekâlılar oldu– Gilles, öfkeden kudurmuşçasına, onu dövüyor ve tekmelerle uzaklaştırıyordu. Kimi zaman, bir görüntü yakalamış gibi, duruyor, bir oğlanı omuzlarından yakalıyor, ona uzun bir süre gözlerini dikiyor, ama neredeyse her zaman, hayal kırıklığına uğruyor, hıçkırıkla karışık bir iç çekişle onu sertçe geri itiyordu. Sonunda karar vermek gerekti. Gilles çekip gitti, hiçbir şeye karışmak istemeyerek bir yerlere kapandı. Tüm bu büyük çabalar boşa gitmişti. Jeanne gelmemişti. Yeniden vücut bulması için düzenlenmiş bu muhteşem şenliğe hayatiyet kazandırmayacaktı. Yardımcısı, kendi başına, bana göre bu işin altından oldukça iyi kalkan bir oyuncuyu seçti. Gilles ona bakmadı bile.

– Demek Jeanne gelmedi öyle mi? diye tekrarladı Prélat.

– Hayır, tersine, geldi, diye heyecanla cevap verdi Blanchet. En azından Gilles, buna bir an inandı. Bu, diri diri yakılmaktan kurtulduğunu, adının La Pucelle olduğunu iddia eden bir genç kadındı. Ama hatırlarsanız, Gilles 30 Mayıs 1431 günü Rouen'daydı ve Jeanne'ın direğe bağlı kömürleşmiş cesedini kendi gözleri ile gördü. Ama bunun ne önemi var! Jeanne'ı canlı görme arzusu öylesine baskın ki, tüm gerçekleri gözardı ediyor. Bu arada, o kadın La Pucelle'e bayağı benziyor olmalıydı ki Jeanne olduğu, kendi öz kardeşleri tarafından kabul edilmiş, Orléans'ın kentlileri tarafından armağanlara boğulmuştu.

– Gilles, gerçeklere kulak asmıyordu, diye sürdürdü Prélat. O taptığı bir yüz anyordu. Onu bulmuştu. Gerisinin ne önemi vardı?

– Senyör de Rais'yi hiç görmediniz, dedi Blanchet şaşkınlıkla, ama onun ruhunu, anlattıklarına dayanarak, okudunuz. Onu tanıdığınızda ne olacak kim bilir!

– Sanıyorum, Senyör de Rais'nin yüreğini ve ruhunu anladım, diye onayladı Prélat. Ama devam edin. Bu ikinci Jeanne'a ne oldu?

– Hiç utanmadan, Armoise ailesinden bir sör ile evlendi. Çocukları oldu. Buna rağmen iyi ata biniyor ve kılıç kullanmasını biliyordu. Gilles emrine bir grup asker vererek ona Le Mans'ı kurtarma görevini verdi. Ne de olsa Orléans'ı kurtaran sözümona oydu. Ama bundan önce, görevini Kral Charles'ın onaylaması gerekiyordu. İşte bu noktada her şey altüst oldu. Charles tarafından ustaca sorgulandı, bocaladı ve sonunda, düzenbazlığını itiraf etti. Bu, Gilles için, yeni ve yaralayıcı bir düş kırıklığı oldu!

Arno Nehri kıyısında, eski kentin daracık sokaklarında, yaz mevsiminin yakıp kavurduğu kırlara bakan surlarda, böyle söyleşiyorlardı. Bir yandan da inancının sofu karanlıklarından çekilip çıkartılmış Malo'lu küçük rahip ile yeni doğan güneşe tapan papaz eskisi, birbiriyle çatışıp duruyordu.

– Akıl yürütmeleriniz zihnimi ne kadar esir alırsa alsın, diyordu Blanchet, duygularım özgür kalıyor ve bu zengin, acımasız Toscana'ya, bu mucizelerle dolu ama hastalıklarıyla itici Floransa'ya karşı isyan ediyor. Ah, o

saf inancı ve kaba âdetleri olan Fransız ülkesine dönmeyi, nasıl da dört gözle bekliyorum!

Prélat, bu karşı çıkmalara aşağılayıcı bir kahkahayla yanıt veriyordu.

– Konuşun, konuşun, peder Blanchet. Siz de iyi biliyorsunuz ki, artık hiçbir şey yolculuğunuzdan önceki gibi olmayacak sizin için. Çok şey görüp, çok şey duydunuz. O yaşlı gotik adam öldü. Yepyeni bir çağ doğdu içinizde. İster kabul edin, ister etmeyin, bilgi meyvesinden yediniz ve tadını unutmaya hazır değilsiniz. İşte bunun kanıtı: Fikirlerime karşı savaşıyorsunuz ama beni Vendée topraklarına, Senyör de Rais'nin yanına, beraberinizde götürüyorsunuz!

– Sizi yanımda götürüyorum, çünkü elimden başka türlüsü gelmez. Gilles de Rais umutsuzluğun sınırına dayandı. Beni Toscana'ya, bir kurtarıcı bulmam için gönderdi. Ben de sadece sizi bulabildim ve ona yardım edebileceğiniz umudunu hâlâ taşıyorum. Ama bakın, nasıl da titriyorum. Sizde sonsuz aydınlıklar var, ama bunun cennetin ışığı mı yoksa cehennemin alevleri mi olduğunu bilmiyorum.

Bu sözler Prélat'nın en sevdiği konuya dönmesi için bir fırsattı.

– Cennetin ışığıyla cehennemin alevleri, sanıldığından daha yakındır birbirlerine. Unutmayın ki Şeytan –Işık Taşıyan– aslında meleklerin en güzeliydi. Onu Karanlıklar Prensi ve Mutlak Kötülük olarak gösteriyorlar. Bu bir hatadır! Çamurdan şekillendirilmiş, Tanrı'nın soluğu ile hayat bulmuş olan insanoğlunun, kendisi ile Tanrı arasında bir arabulucuya gereksinimi vardır. Tanrı ile doğrudan ilişki kurmasını nasıl beklersiniz? Evet, bir arabulucuya gereksinimi var; hem aklından geçen ve işlediği tüm gü-

nahların suç ortağı olacak, hem de cennete girişin anahtarını elinde bulunduracak bir arabulucuyla. İşte bu nedenle insanoğlu, cadılara başvurma, büyücüleri araya sokma, büyülü buluşmalara Belzebuth'u davet etme ihtiyacı duyar.

– Demek, kan ve çirkefle beslenen modern biliminiz bu, öyle mi? Az zararla çok yarar sağlamak ister gibi, Şeytan'a pay veriliyor demek ki! Her bilim yararlı değildir Prélat!

– Yararlıdır! Her bilim yararlıdır! Cehalet kötülüğün ta kendisidir, işte bu kadar basit ve açık.

– Öyle yüce sırlar vardır ki açığa çıkartılmaları, merakına yenik düşmüş zavallıyı yok edebilir.

– Bilgi güç verir. Akıl, eğer bir gerçeği açığa çıkarma gücüne sahipse, o gerçeği dizginleme gücüne de sahiptir.

– İnsanoğlunun sınırlarını aşan güçler vardır. Aşırı güç insanı çıldırtır. Bir zorba nedir ki? Gücünün çılgına döndürdüğü bir hükümdar değil midir?

– Çünkü o hükümdar cahil birisidir. Gücün her derecesi, bilginin bir derecesine karşılık gelir. Gerçekte korkulacak olan, sınırlı bir aklın yönettiği sınırsız güçtür. Zayıf bir kafanın emrindeki güçlü ellerin kaba kuvvetinden ya da işlediği suçtan daha fazla korkulacak bir şey olamaz.

Bu tasvirle aniden içi kararan Blanchet, boğuk bir sesle şunları mırıldandı:

– Fazla güçlü eller, fazla zayıf bir kafa... Efendim Gilles de Rais'nin korkunç bir tablosunu çizdiniz. Çünkü, bu dev, bu yirmi kalenin efendisi, bu Fransa Mareşali, bir çocuk kalbine sahiptir. Onu suçlarından dolayı bağışlamam için yalvararak, bu kalbi dizlerimin üzerine bırakıverdiğinde, bunu çok iyi görüyorum.

Suç kelimesi Prélat'yı ürpertmişti.

– Suçları mı? Aman Tanrının! Abartıyorsunuz peder!

Blanchet birden, fazla konuştuğu hissine kapıldı.

– Suçları derken... Benzetme yapıyordum. Herhalde, günah çıkartmanın gerektirdiği kesin gizliliğe ihanet edeceğimi düşünmüyorsunuz!

Ama Prélat, bu parlak kelimenin peşini bırakacak bir adam değildi.

– Gizliliğe ihanet etmekten söz eden kim? dedi neşeyle. Madem ortada suçlar var, onları ışıkla inceleriz! O zaman Floransa güneşinin ışığıyla ısınmış olan gotik yılanların kaynaşması neler yapabilecek, görürüz bakalım.

Sonunda yola çıktılar. Onları, aşağı yukarı yüz günde Floransa'dan Vendée'ye ulaştıran, bitmez tükenmez at yolculuğundan, Prélat, sonsuz ve sıkıntı veren bir ormanın anısını korudu sadece. Bu kentli, ağaç olarak yalnızca Toscana tepelerindeki seyrek zeytinlikleri biliyordu. Galya ormanlarıyla karşılaştığında, birden, içinde insanın yeri olmadığı, nemli ve bitkisel bir ortamın içine dalmış gibi geldi ona. Korkulu gözlerinin kara benizlerinde iki delik oluşturduğu oduncuların ara sıra belirip kaybolmaları, orman bitkilerinin iki yolcu üzerinde yarattığı sıkıntıyı ha-

fifletmeye yetmiyordu kuşkusuz. Öyle de olsa, Blanchet haydutlar ile başıboş asker birlikleri kaynayan bölgelerden geçerken, kimseye rastlamamak için elinden geleni yapıyordu.

Sonunda, Tiffauges'un fırtınalı gökyüzüne yükselen karanlık, kocaman silueti, yeşil dalların öbekler halinde sonsuza dek uzanışına insani bir boyut getirdi. Prélat, pek yakında, bundan sonra arasında yaşayacağı insan topluluğunun, onu çevreleyen ıssız ormanın bir yansıması olduğunu anlayacaktı.

Karşılaşma, kalenin onur salonunda gerçekleşti. Blanchet, daha önce Jeanne'ı hiç görmemiş olduğundan, Prélat'ın ona ne kadar çarpıcı bir şekilde benzediğinden kuşkulanamazdı. Uzaktan, Gilles bir sanrı gördüğünü sandı. Floransalı ona doğru yürüyordu. Sanki, ona doğaüstü bir netlik kazandırırken, etrafındakileri bir belirsizlik bulutunun içinde boğan bir ışık tarafından aydınlatılmıştı.

– Jeanne, Jeanne, Jeanne! diye mırıldanıyordu Gilles, mutlu bir esriklik içinde.

Ama Prélat onun üç adım ötesinde durduğunda, bu yanılsama kayboldu. Yine de, duyduğu hayranlık etkisini sürdürüyordu. Bu benzerlik ne müthiş bir mutluluktu, ne kadar da mantıklı, doğal ve gerekliydi!

– Tiffauges'a hoş geldin, Francesco Prelati, dedi. Uzun yıllardan beri birisini bekliyordum. Umudumu yitirmeye başlamıştım. Belki de sen, o beklediğim insansın. Gelecek, yakında bunu gösterecek.

Prélat, Gilles'in elini öpmek için diz çöktü. Beriki onu ayağa kaldırdı.

– Demek Floransa'dan geliyorsun ve altı yüz fersahı bana ulaşabilmek için katettin. Vendée'yi nasıl buldun?

– Toscana, bitmeyen bir ilkbahar kutluyor sanki, diye

yanıtladı Prélat. Vendée ise, sonsuz bir sonbahara dalmış gibi.

– Kuşkusuz, diye onayladı Gilles, güney, bizim okyanus sınırındaki bölgelerimize göre çok daha ılıman bir iklime sahip.

– Ben yalnızca iklimden söz etmiyorum, diye açıkladı Prélat. Floransa'nın ilkbaharı, çiçeklenmiş meyve ağaçlarına açılan pencerelerdir elbet. Ama aynı zamanda, o zamana kadar yasaklanmış manzaralara açılan gözlerdir. O zamana dek duyulmamış hakikatlere kabartılan kulaklardır.

– Eğer bu manzaraları, bu ifşaları ve bu hakikatleri sunarsan bana, o zaman gerçekten senin beklediğim kişi olduğuna inanırım.

O zaman Blanchet araya girdi ve Gilles'in kulağına bir şeyler söyledi.

– Günah çıkartıcım endişeleniyor, dedi Gilles. Sana şunu sormamı tavsiye ediyor; bu ifşaları hangi bedel karşılığında yapacaksın?

– Hak ettikleri bedel karşılığında, dedi Prélat hiç duraksamadan. Sonsuz bir bedel karşılığında!

Böylece, Gilles ve o, kahkahayla güldüler, neşeleri Blanchet'nin üzgün görünüşü karşısında bir kat daha arttı.

Yeni gelenlerin onuruna mı, Aziz Gilles yortusunun arifesi olduğundan mı, yoksa ev sahibinin bir kaprisi yüzünden mi bilinmez, Tiffauges'da o gece bir tür balo düzenlendi. Müzik, sayıca fazla ancak yalnızca gaydalar ve serpanlardan* oluşan bir müzik aletleri topluluğundan geldiği için, güçlü ama incelikten yoksun ve tekdüzeydi. Şaraplar ve etler durmadan ortalıkta dolaşıyor, herkes bunlardan o kadar fazla yiyip içiyordu ki, topluluk, havanın ılık olmasına rağmen dev şöminede yanan cehennem ate-

* Tahtadan yapılan, üstü deriyle kaplı, nefesli bir ortaçağ müzik aleti. (ç.

şinin körüklediği neşeli bir sarhoşluk içinde yüzüyordu. Bu balonun en garip tarafı kadınların yokluğuydu kuşkusuz. Prélat, Senyör de Rais'nin eşi ve kızının Pouzauges'da münzevi hayatı yaşadıklarını biliyordu. Bundan dolayı duyduğu şaşkınlık, içlerinde çok genç oğlanlar olmasına karşın, bir tek kız bile bulunmayan, yabanıl bir şenliğe kendini kaptırmış bu kalabalığın onda uyandırdığı şaşkınlığın yanında hiç kalırdı. Çiftlerin birbirine kenetlenerek dönüp durduğu danslardan –görünüşe bakılırsa yerel danslardı bunlar– hiçbirisini bilmiyordu. Ama çoğunluğun kavalye ve dam rolü yaptığını, dam rolünün utanmadan erkekler –hatta hiç de genç olmayanları– tarafından üstlenildiğini anladı. Bunlar, kurdeleler, perukalar takmışlar, etekleri yerlerde sürünen elbiseler giymişlerdi ve bu maskaralıklar sayesinde oldukça eğleniyor görünüyorlardı. Prélat, Floransa'da bıraktığı saray çevresinden bu denli farklı olan bu insanları, büyük bir dikkatle inceliyordu. Topluluk, hem çekici hem de itici bir sertlik ve kabalık izlenimi veriyordu. Dumanların arasından, Prélat, güçlü ama körelmiş çenelerin bağırıp çağırdığını, güldüğünü, yalayıp yuttuğunu; dantelle, değerli taşlarla kaplı, ama yağlı ve üzerleri kesiklerle dolu ellerin, etlerin ya da başka ellerin üzerine kapandığını; ateşli ama aptal bakışların kendisinin üzerine, acımasız bir ısrarla dikildiğini görüyordu. Bu yaratıklar tamamen insan mı yoksa hepsi, az çok ayı, kurt ya da Vendée ormanlarında yaşayan başka hayvanların karışımı mıydı? Tilki gözleri, yaban domuzu burunları, keçi sakalları, üzerlerinden altın zincirler ve haçlar sarkan kıllı göğüsler, buna benzer şaşırtıcı, yüzlerce ayrıntı –yukarıya bakan burun delikleri, oynama yeteneğine sahip sivri kulaklar ve gece ilerledikçe gülüşlerin ve sözlerin yerini alan şu çığlıklar, şu bağırtılar, şu tıs-

lamalar–; evet, bu baloda, her şey, bir hayvanın kabalık ve saflığını çağrıştırıyordu. Bu kalabalığın sıtmalı, nice hayat kaynayan çevre gölleri ve su birikintilerini anımsatan güçlü bir ham deri kokusu yaydığı bile söylenebilirdi.

Prélat kendisine ayrılan odalara çekilmek istediğinde, hava ağarmaktaydı. Ama şatoyu bilmediğinden, bir süre amaçsızca dolaştıktan sonra, kendini geniş bir mutfakta buldu. Burası, konuk salonuyla karşılaştırıldığında daha kaba kaçıyordu. Alçak masaların üzerinde koca et parçaları, dana iskeletleri, bütün halinde karacalar, yabandomuzu kelleleri yığılıydı. Tekerlek gibi yusyuvarlak, Medusa başlı, korkunç bir kadın, kazanların, şişlerin etrafında bir elinde büyük bir mutfak bıçağı, koşuşturup duruyordu. Ama Prélat'yı en fazla şaşırtan, bu kanlı mezbahanın ortasında bir şeyler atıştırarak itişen, paçavralar içinde, yarı çıplak, bir hayvan kadar pis ama kaslı, putti'ler* gibi güleç, bir oğlan çocuğu topluluğu oldu.

– Bu kaba kuvvetten, incelikli amaçların uğruna nasıl faydalanabilirim? diye sordu kendi kendine Prélat, ilk defa tavanlıklı, muazzam karyolasına uzanırken.

* İtalyan resminde "aşk"ı simgeleyen, çıplak genç oğlan. (ç.n.)

Sonbahar, gürgenleri kızıla, sabanla yarılıp nadasa bırakılmış toprakları ise karaya boyuyor, gökyüzüne, rüzgârla yağmurun parçalara ayırdığı gri bulutlar serpiyordu. Gilles, bir avuç adamın eşliğinde, Prélat ile birlikte bölgeyi baştan başa dolaşıyordu. Ayin eşyaları bölmelerinin sessizliğine, yemekhanelerin gölgesine ve süslenme odalarının mis kokusuna alışmış olan Floransalı, Brière'in bataklıklarını, okyanus kumsallarını, Yeu Adası'nı keşfediyordu. Gün-tün eşitliğinin neden olduğu boralar ile soluğu tıkanıyor, hiçbir şeyin yolcuya gülümsemediği bu ül-

kenin büyüklük ve ıssızlığında, kendini sarhoş gibi hissediyordu. Tanrı ile Şeytan'ın, yalnızca dua odalarının sessizliğinde fısıldaşmadığını, heybetli seslerinin, denizin yüzeyinde fırtına olarak kükreyebildiğini öğreniyordu. Bir gizlilik, gözyaşı ve iç çekiş döneminden geçmişti. Şimdiyse, bir gezegenin güneşle kavuşmasından doğan gelgitler, kızgın uğultular ve mahşer öfkeleri çağını açıyordu.

O gün atlılar, cılız katırtırnağı filizlerinin göze çarptığı, kumullarla kaplı bir bölgeyi zorlukla aşıyordu. Yalnızca, atlarının kuru kumu ezen toynaklarını görüyorlardı. Ama hava, okyanusun uzaktan gelen uğultusuyla doluydu. Bu görünmez varlık karşısında kaygılı, dalgaların şiddetli uğultusuyla sersemlemiş, dudakları deniz serpintilerinin soluğuyla tuzlanmış, susuyorlardı. İşte böyle, ölüm saatimize yaklaşırken, günlük hayatımız bize hiç değişmemiş gibi gelebilir, oysa öbür dünya, tüm ufak tefek uğraşılarımızı alaya alan derin bir şarkıyı, kulaklarımıza haykırır.

Sonunda sonuncu kumulun tepesine ulaştılar, rüzgârın ve biraz daha ileride, bembeyaz köpürmüş öfkeli okyanusun kovaladığı köpük ve deniz yosunlarının, üzerinde uçuştuğu bir kumsal, ayakları altına seriliverdi. Bir an, Gilles'in karanlık yüz ifadesini, Prélat'nın sıkıntılı yüzünü ve Blanchet'in korkulu suratını öylece donduran sessiz bir seyre daldılar. Okyanusun uğultusunu, her biri, kendine göre işitiyordu. Bu, François Prélat için, geldiğinden beri arayıp durduğu, bu ıssız toprakların anahtarının ortaya çıkışı demekti. Alevler gibi dimdik, içlerinde tek tük, kara yüzlü birkaç kömürcünün yaşadığı uçsuz bucaksız ulu Galya ormanlarının, şatonun o sıcak, dumanlı mutfaklarının, özellikle de ağaç gövdelerinin bütün olarak yakıl-

dığı balo salonundaki şu kocaman şöminenin karşısında duyduğu ilk şaşkınlıkları, karışık önsezilerle beraber hatırlıyordu. İşte bu, Floransalının elindeki alet, elindeki silahtı. Ve ayaklarının altında, fırtınanın bulandırdığı bu geniş su ovasını, su serpintilerinin, yüzeylerinde çırpıntılar oluşturduğu bu bataklıklar ve denizkulakları ülkesini, bu çamura bulanmış, aşağılanmış insanlığı görüyordu. Ateş ile su. Bu ülkenin insanlarını yatay durumlarından kurtarabilmek için, Floransa'nın simyası onlara ateşleme fitillerinin en yetkinini yolluyordu.

Artık görevinin taşıdığı anlamı biliyordu: Tıpkı bitkin bir ineğin kızgın demirin temasıyla ayağa kalkması gibi, bu ülkeyi doğrulmaya, ayağa kalkmaya zorlamak için onun irinli yarasına kızgın bir elle dokunmak. Gilles'i ateş ile kurtarmak! Öyleyse, Blanchet, Prélat'nın efendisini kutsallık anlamında etkileyeceğini düşünmekle büsbütün yanılmıyordu. Toscana'lı serüvenci de, Vendée'li taşra soylusu konusundaki görevini bu yönde algılıyordu. Ancak, bu kurtuluşun hangi korkunç yollardan gerçekleşeceğini tahmin etmekten çok uzaktı. Gilles, Jeanne'ın gördüğü işkence yüzünden kendinden geçmiş, yeryüzünde bir hayvan gibi amaçsızca dolaşıyordu. Prélat onu uyandıracaktı. Ancak bunu, Jeanne'ın on altı suçla hüküm giymesinden bu yana, Gilles'in, çağrısını duyduğunu sandığı şeytani ses konusunda onu cesaretlendirerek yapacaktı. Prélat'nın, efendisini, onun canilikle yoğrulmuş alınyazısından uzaklaştırmayı bir an bile düşünmediğini, bir kasım akşamı, Elven kasabasında geçen şu küçük sahne çok iyi gösterir.

İki yalnız atlı, belirgin zenginlikleriyle, o günbatımı sa-

atinde duvarlara sürtünerek geçen sıskacık karaltılarla çelişen bir görüntü yaratıyordu. Buna karşın, kaba bir köylü yollarını keserek onlara sertçe çıkıştı. Prélat, köylüden kurtulmak için onunla konuşma görevini üzerine aldı. Gilles, buna aldırış bile etmedi, çocuk bağrışmalarının, gülüşme ve fısıldaşmalarının cazibesine kapılmıştı. Atını karanlık, küçük bir sokağa doğru sürdü, kararsızca durakladı, yeniden çocuk cıvıltılarını, ardından da dörtnala koşan bir atın sesini duyunca tekrar yola koyuldu.

Bu arada Prelat sonunda yakasını kurtarabilmiş, ona yetişmeye çalışmaktadır. O da, çocuk bağrışmalarını izler. Ama çok geçmeden, hiçbir şey duymaz olur. Atının nal seslerinden rahatsız olmamak için yere iner ve atını bir parmaklığa bağlar. Böylece ilerledikten sonra, Meryem mi Venüs mü olduğu belli olmayacak denli harap bir heykelin bekçilik ettiği küçük bir meydana varır.

Gilles orada, paçavralar içindeki bir grup çocuk tarafından çevrili, duruyordur. Çocuklar onu, yılanın bakışıyla donakalmış kuşların sessizliği içinde incelemektedirler. Gilles, yedi-sekiz yaşlarında bir çocuğu sımsıkı kendisine bastırmıştır. Atlının kaba eldivenli eli, çocuğun saçlarında dolaşır, sonra giysilerini aralar ve narin boynuna kapanır.

İşte tam o sırada Prélat'nın sesi yankılanır:

– Senyör Gilles!

Gilles, uykudan uyandırılmış bir uyurgezer gibidir. Etrafına şaşkınlıkla bakınır. Çocuğu bırakır. Aralarına karışıveren çocukla birlikte tüm grup, zafer çığlıkları mı, yoksa korku çığlıkları mı oldukları belli olmayan ulumalarla kaçışır.

İki adam bir an karşı karşıya gelirler. Sonra Prélat alçak bir sesle şunları söyler:

– Evet, biliyorum, her şeyi anladım...

Gilles'in yüzü tehditkâr bir havaya bürünür. O zaman Prélat kahkahayla güler, onu teklifsizce kolundan yakalayarak kendisiyle sürükler.

– Her şeyi anladım ve size bravo diyorum! Bravo, senyör Gilles! Ama yok pahasına değildir, umarım! Demek istediğim: Zevk için olmasın. Yani... sadece bu yüzden olmasın.

Atlarının yanına varırlar, terkilerine atlarlar. Onlar uzaklaşırken, Prélat'nın her zamanki ustalıklı söylevi, giderek daha az duyulur hale gelir.

– Şu demin bizi durduran adam kimdi biliyor musunuz? Bir rahip... sadece bir rahip. Kilise tarafından lanetlenmiş, yasaklanmış, kovulmuş bir rahip. Evet ya, zavallıcık kadınları, içkiyi, kumarı, parayı fazla seviyormuş. Ama hâlâ bir rahip o ve sonsuza kadar da öyle kalacak. Ona mayasız ekmeği kutsama, günahları bağışlama gücü verilmiş bir kere, geri alınmaz. Bu yüzden bize hizmet etmeyi öneriyordu: Şeytan çağırma, cin sokma, kara büyü. Tüm bunlar işimize yarayabilir, siz ne dersiniz?

Onlar karanlığa karışırken, hâlâ ağır ve belli belirsiz sözler duyulur:

– Ölüm... kurban... ışık saçan bir öbür dünya... güç ve zafer...

O günden sonra Floransalı, efendisini, gökyüzünden yalnızca bir ateş perdesinin ayırdığına ve onu bu perdenin öte yanına geçirmenin ancak simya ilmi ile mümkün olduğuna inandırmak için, elinden geleni ardına koymadı.

– Ateş, diyordu ona, bütün zorbaların en kötüsü, ama hizmetkârların en iyisidir. Onu dize getirmesini bilmek yeterlidir.

Onu dize getirmek için, şatonun geniş tavan aralarından birinde, bir simya laboratuvarı kurdu. Tabii ki, burada, ocak etekliği, körüğü, örsü ile beraber bir dökümhane

bulunuyordu. Ama, tüm özen, ağır pişirme için gerekli olan gürültüsüz ve hassas donanıma gösteriliyordu: İmbikler, imbik kazanları, kamiler, sarmal borular, iki uçlu imbikler, ve özellikle, yanışının son derece sessiz olması yüzünden yaşamın kendisine benzeyen yansıtaçlı bir fırın, görkemli bir atlıanor.*

İki adam orada, ayın gümüş ışıklarının okşadığı, pembe granitten çatının altında gecelerini geçiriyorlardı. Prélat, her zaman, fısıldayarak konuşuyordu. Öyle ki, Gilles, kendisiyle mi konuşuyor, yoksa dualar ya da sihirli sözler mi söylüyor, hiçbir zaman anlayamıyordu. Floransalı, deneylerini, aynı zamanda hayatla ölüm, saflıkla tutku, kutsallık ile cehennem azabının ta kendisi olan ateşin, temel anlam belirsizliği üzerine kurmuş gibiydi. Gök gezgininin –araştırma yapan simyacı kendini bu şekilde adlandırır– kutuplardan birine ulaşır ulaşmaz tersine devinim olayı sonucu kendisini diğer kutupta bulacağını söylüyordu. Tıpkı, fazla soğuğun yanmaya neden olması, ya da sevginin doruğunun nefretle karışması gibi. Ve, bu tersine devinim iyi de olabilirdi, kötü de. Cehennemin uçurumlarına dalmış olan günahkâr, oradan, inancını yitirmediği sürece, yeniden saflığına kavuşmuş olarak yukarıya fırlatılabilirdi. Diri diri yakılmak bir ceza değildi, hatta lanetlenmiş bir varlıktan kurtulmak için bir çare hiç değildi – tıpkı dindışı bir ölüm cezası gibi. Bu, tam tersine, ciddi bir şekilde tehdit altındaki ruhu kurtarmak için arıtıcı bir sınavdı. Kutsal Engizisyon yalnızca anaç bir kaygı anlayışıyla işkence ediyor ve yakıyordu.

Bu sözleri işitirken Gilles sürekli, Jeanne'ın ateşler içinde kıvrandığını gördüğü, Rouen'deki odun yığınını düşünüyordu.

* Simyada kullanılan, ağır ağır ısıtılan büyük bir imbik. (ç.n.)

– O kurtuldu, diyordu Prélat. Azizler ona, Domrémy'den Fransa Kralı'nın yanında bir tür tanrılık noktasına ulaştığı Reims Katedrali'ne kadar yol göstermişlerdi. Ama sonra onu terk ettiler ve o, bu lanetli basamaktan düştü. Sonra düşüşü, iğrençlik çukurunun dibine dek ivmesini artırdı: O odun yığını ve etrafındakilerin edepsiz bakışları altında kömürleşmiş, o zavallı leş. Orası, iyi bir dönüşümün başlaması gereken sıfır noktasıydı. Jeanne, altında ezildiği on altı suçtan arınmış, onu gökten ayıran ateş perdesini aşmıştı. Bundan sonra ihtişamı, kesin olarak açığa çıkacaktı. Bir gün bağışlanacak, yazgının uysal araçlarından başka bir şey olmayan hâkimlerini haksız çıkartacaktı. Daha sonra ise kutsallaştırılacak, kim bilir belki de azize ilan edilecekti.* Ama ateş sınavı bu dönüşümde kaçınılmaz bir kavşaktı.

Böylece Gilles, Jeanne'ı izlemek istiyorsa, Floransalı'nın gelişinden önce başladığı cehenneme inişini sürdürmeliydi.

– Şeytan, sizi bekliyor, diye fısıldıyordu Prélat kulağına, Şeytan sizi çağırıyor. Gidin ona, ama eliniz boş olarak değil. Bütün bu çocukları kurban edişiniz, ancak onun tensel açlığıyla anlam kazanıyor. Çocukların tenleri, size cehennemin akkor halindeki kapılarını açmalı!

Ve Gilles'e, Şeytan'ın tene karşı olan bu kökleşmiş tutkusunun, öteden, yukarıdan geldiğini anlatıyordu. Daha Incil'in ilk sayfalarında, Yehova'nın, Kabil'in ona sunduğu tahılları reddederek, Habil'in oğlakları, kuzuları ile kendine ziyafet çektiğine tanık olmuyor muyduk? Bu, Tanrı'nın sebzelerden nefret edip, ete bayıldığını kanıtlamıyor muydu?

---

* 1456'da saygınlığına kavuşan Jeanne, 1909'da Kilise tarafından kutsal ilan edildi, 1920'de ise azizeler arasına katıldı.

Ve Floransalı çılgın bir kahkaha atıyordu.

– Zavallı! diye homurdanıyordu Gilles, kâfirlik ediyorsun! Zaten bunun çocuklarla ne ilgisi var?

– Çocuklarla ne ilgisi mi var? diye haykırıyordu Prélat. Tabii ki var, ilgisi şuradan geliyor: Yehova sonunda, insanların kendisini besledikleri tüm bu hayvancıklardan usandı. O zaman, bir gün İbrahim'e döndü. Ona dedi ki: Küçük oğlun İshak'ı al, onu boğazla ve taze, beyaz bedenini bana sun! Kuşkusuz son anda bir melek gelip, İbrahim'in İshak'ın boynuna saplamak üzere olduğu bıçağı tutan elini engelledi. Bu seferlik başarısızlığa uğramıştı ama, sonradan, bunun acısı çıkarılacaktı. İsa, ah, o çocuğu, Yehova elinden kaçırmadı işte! Kamçılanış, haça geriliş, mızrak darbesi. Tanrı, meleklerle alay ediyordu.

Bu şakalar Gilles'i üzüyordu:

– Zavallı, diye tekrarlıyordu, kâfirlik ediyorsun, kâfirlik ediyorsun!

Prélat, o zaman, masum tavırlar takınıyordu. Kâfirlik etmek şöyle dursun, o sadece İncil'i tekrarlamaktan başka bir şey yapmıyordu.

– Yalnız, anlıyorsunuz ya, Senyör Gilles, diye ekliyordu, eğer Yehova çocukların taze ve körpe etini seviyorsa, Tanrı'nın bir görüntüsü olan Şeytan da aynı zevkleri paylaşıyor onunla. Başka türlü nasıl olsun ki?

Ona iyice yanaşıyor, kolundan teklifsizce yakalayarak, kulağına fısıldıyordu:

– Şeytan'a İshak'ı kurban etmeyi, siz başarın! Ona, kurban ettiğiniz bu çocukların etini sunun! O zaman, onlarla kendinizi beş paralık edeceğinize, kurtulacaksınız, onlar da sizinle beraber kurtulacaklar. Siz de, Jeanne gibi kızgın çukurun dibine inecek ve oradan, onun gibi, pırıl pırıl bir ışık içinde yeniden çıkacaksınız!

Bundan sonra, Tiffauges'un doruklarında günler ve geceler boyu olup bitenler, iğrençlik konusunda en sapık hayal gücünün bile kavrayışını aşar. Efendi ve uşak, –ama bu lanetli oyunda kim yönetiyor, kim yönetiliyor belli miydi?– Henriet ve Poitou adında, kırları dolaşıp, laboratuvara –orada neyin döndüğünü kimse bilmiyordu– girip çıkan iki yardımcının dışında herkese yol vermişlerdi. Buna karşın, etrafta kötü dedikodular dolaşıyordu. Ve Saint-Nicolas* günü, önemli bir davetsiz misafir, sırlarını açığa çıkardı.

Gilles ile Prélat, görkemli dönüşüm çalışmaları üzerine eğilmişlerdi ki, bir asker tavan arasına daldı. Prélat bir sıçrayışta, olup biteni görmesini engellemek için, onun üzerine atladı.

– Rezil serseri! diye bağırdı, kelleni tehlikeye atıyorsun! Buralara girmek kesinlikle yasaktır. Bunu bilmiyor musun?

– Senyör, diye kekeledi adam, beni peder Blanchet yolladı. Kalabalık ve zengin bir topluluk, şatoya doğru yol alıyor. Bir saate kalmaz burada olurlar.

– Pekâlâ, def ol, diye homurdandı Prélat, onu dışarı doğru iterek.

Prélat, öbür dünya için hazır halde, içinde sıvılar bulunan bütün bu kaplarla dolu odaya göz gezdirirken, oldukça bitkin görünüyordu. Sonra, eline bir demir çubuk alarak, tüm kavanozları, imbik kazanlarını, kamileri kırmaya koyuldu. Gilles onun delirdiğini sandı:

– Ne yapıyorsun? Dünyanın sonu mu geldi?

– Evet, bir anlamda, diye yanıtladı Prelati. Her şeyi parçalamak gerek, her şey yok olmalı.

Ve durmadan vuruyor, vuruyordu. Cıva, gümüş taba-

* 1439 yılının aralık ayında.

kalar halinde, döşeme taşlarının üzerine yayılıyordu. Büyü kitapları, döküm ocağının içinde kararıp büzülüyordu.

– Yeter artık, bana bir açıklama yapacak mısın?

Prelati bir an durdu.

– Ne yazık ki senyör Gilles, Tiffauges'a yaklaşmakta olan o topluluğu tanıyorum ben. Bir haftadan beri adamlarım ilerleyişini kollamaktalar. Bizden ziyaretini esirgeyeceğini umuyordum. Ama işte, bir saat içinde burada olacaklar. Onları hiçbir şey engelleyemez, saygıdeğer saray erkânını...

– Saray erkânı mı?

– Veliaht Louis, eğer tahminim doğru çıkarsa, gelecek olan, XI. Louis. Yalnızca, on altı yaşında ama, cılız bir bedende düzenbaz bir ruha sahip olmakla ün yapmış. Şimdiden, babası Kral Charles'a karşı dolaplar çeviriyor.

Gerçekten, Veliaht Louis, Montaigu Şatosu'nu kendine mesken edinmişti. Kral onu, Poitou'ya, barışın hasta ettiği savaşçıların aldığı haraçlara bir son vermek üzere, resmi bir görevle göndermişti; aslında niyeti onu saraydan uzaklaştırmaktı.

– O cılız kedi, yobazın tekidir, diye sürdürdü Prelati. Madalya ve kutsal emanetlerle donatıyor kendini. Uzun burnu sadece iki koku tanır: Kutsallığın ve çalı çırpı yığınının kokusunu.

Daha sonra, Veliaht sakınımlı adımlarla şatonun salonlarında Gilles ve adamlarının eşliğinde yürümektedir. Kendisine Katolik havası gibi gelmeyen bir havayı koklamaktadır sanki. İçinde yırtılmış parşömen parçaları ve kemik kalıntılarının tüttüğü bir şöminenin önünde durur.

– Bu da nedir? diye sorar şaşkınlıkla. Az önce biz Tiffauges'a yaklaşırken, bacalardan neden dumanlar çıkıyordu?

Gilles onu başka bir yöne sürüklemeye çalışırsa da, o direnir ve bir karni kalıntısı önünde düşüncelere dalar.

– Sanki bu duvarlarda bir kükürt kokusu var...

– Monsenyör, bu, tahtakurularına karşı kullandığımız tütsüdür, diye acele acele yanıtlar Floransalı.

– Tahtakurusu mu? Gerçekten mi? der Louis küstahça, Gilles, Prelati ve şatonun adamlarına bakarak.

Sonra küçük adımlarla, kendi kendine konuşur gibi incelemesini sürdürür.

– Aslında, Fransa Krallığı'nda pek çok tahtakurusu var. Ancak bunlar tütsüyle yok edilecek cinsten değil. Ama özel bir türü var ki, kendi zehiriyle kendisini zehirler. Bunu yapmasına göz yummak yeterlidir.

Yavaş yavaş yeniden toparlanan Veliaht ve maiyeti, sessizlik içinde uzaklaşırken, yalnızca kale burcunun çevresinde dolanan alakargaların boğuk çığlıkları duyulmaktadır. Ama Gilles ve arkadaşları, bundan böyle ölümcül tehdidin üzerlerine çöktüğünden emindirler.

Gilles de Rais'nin tutuklanmasında ve davasının açılmasında, Saint-Étienne-de-Mermorte'a uzattığı yardım eli, bahane arayanlarca ana neden kabul edildi. Kuşkusuz, bu, her olaya bir neden, her nedene bir olay arayan ilkel ve yüzeysel mantığın ürünüydü. Ancak bu yazgıda, felaket olgunluğa ermişti.

Saint-Étienne-de-Mermorte Şatosu, Gilles'den, Geoffroy le Féron tarafından yok pahasına satın alınmıştı. Gilles, bundan dolayı içinde acı bir hınç beslemişti. Öfkesi, yörenin yeni efendisinin, daha kendisi borcunu ödeme-

mişken, vergisini ödemekte geciken köylülere acımasızca davrandığını öğrendiğinde patlak verdi. 15 Mayıs 1440 Pazar günü, Pentecôte yortusunda, Gilles ve adamları, araya girmeye çalışan yaşlı bir kapıcıyı itip kakarak, şatonun içine yürürler. Hayır, Geoffroy orada değildir. Buna karşılık kardeşi Jean, komşu kilisede ayin yapmaktadır. Gilles sahına seyirtir, papazı sunaktan çekip alır, onu yere fırlatır ve boğmakla tehdit eder. Sonunda onu kıskıvrak bağlayıp, tutsak alarak yanında götürür. Bu kaba kuvvet gösterisi, yandaşlarının cesaretini bütünüyle kırmaya yetti.

Francesco Prelati'nin, bu olaylardan sonra söylediği dua:

Saygıdeğer Şeytan, bu adamı senin kutsal katına kadar yükseltmek için her şeyi yaptığıma sen de tanıksın. Anayurdum Toscana'yı; onun kaba gücünü şevke, aşağılık zevklerini senin ulu yüzüne duyulan bir gönül bağına dönüştürmek için terk ettim. Bunu da başardığımı sanıyordum. Aslında, gerçekten de, başarmıştım: Bundan böyle çocukları aşağılık bir cinsel zevk için değil, sadece onların ölülerini sana sunmak için kurban etmiyor muydu? Ve işte sonuç! Bak işte, görev başındaki bir rahibe zor kullandı ve onu ne yapacağını bile bilmeden, ayin giysileri içinde, tutsak olarak beraberinde götürüyor! Tüm bunlar, bir avuç altın ve asılmış ya da sorgulanmış birkaç köylü yüzünden! Saygıdeğer Şeytan, hayal kırıklığımın büyüklüğünü ve Sör de Rais'yi kendi elleriyle hazırlamakta olduğu uğursuz yazgıya terk etmek üzere pes ettiğimi itiraf ediyorum...

Bunu izleyen haftalarda Gilles'in yalnızlığı giderek arttı, öyle ki, o 4 Eylül 1440 günü, Nantes'tan gelen silahlı birlikler meydanı kuşattığında, Machecoul'da terk edilmiş bir haldeydi. Trompetler, noter Robin Guillaumet'nin okuyacağı ilk celp metnini haber vermek için çaldığında, toprakların efendisi yabanıl ve ürkmüş bir şekilde, ana

bölümün boş salonlarından birinin duvarının dibine çömelmişti:

Biz, Brötanya Dükü V. Jean adına görevli yüzbaşı Jean Labbé ve Nantes Başpiskoposu Monsenyör Jean de Malestroit adına görevli noter Robin Guillaumet; Brienne Kontu, Laval, Pauzauges, Tiffauges, Machecoul, Champtocé ve diğer başka bölgelerin Senyörü, Fransa Mareşali ve Brötanya Tümgenerali Gilles'e, bize derhal şatosunun kapısını açmasını, dini ve sivil mahkemeler önünde cadılık, oğlancılık, cinayetten oluşan üçlü suçlamaya cevap vermek üzere, adalete teslim olmasını buyuruyoruz.

Buna, sadece, içi su dolu hendeklerde bir leş için kavgaya tutuşmuş olan kargaların çığlıklarının bozduğu bir sessizlik yanıt verdi. Sonra, trompetler yeniden, ikinci ve üçüncü celplere dikkat çekmek üzere çaldılar.

Sonunda Gilles, bir uyurgezer gibi yerinden kalktı, kalenin ıssız koridorlarında dostlarının adlarını haykırarak dolaşmaya başladı: Prelati, Blanchet, Henriet, Poitou... Artık hiç kimse yoktu. Hepsi kaçmıştı. Haykırışlar ve gözyaşlarından sonra, yeniden sakinleşti. Giyindi, silahlarını kuşandı ve büyük ana kapının sürgüsünü kaldırarak, Fransa Mareşali'nin gösterişli üniforması içinde çıktı karşılarına. Görünüşü o denli etkileyiciydi ki, önce bir yanlış anlamaya neden oldu. Jean de Malestroit'nın adamları Sör de Rais'nin bir müfrezenin başına geçmiş, onlara saldırdığını sanarak, dağınık bir halde kaçıştılar. Ama, hayır, hayret! Yalnızdır. Etrafını korkarak çevirirler. Gilles, kılıcını birliğin kumandanına teslim eder. Ona bir at getirirler. Saygıyla terkiye binmesine yardım ederler. Alay hareket eder. Ama bunlar onun adamları ve o da hâlâ şef ve senyördür sanki.

Nantes dükalık sarayının avlusuna vardığında, uşaklar onu karşılarlar, onu kendisi için hazırlanmış olan Tour

Neuve'deki dairesine götürürler. Soyunur, Karmel rahiplerinin* beyaz giysisini giyer, sonra bir dua iskemlesine diz çökerek, başı elleri arasında, düşünceye dalar.

Nantes Piskoposu, Brötanya Dükü'nün Adalet Bakanı ve toplanacak olan mahkemenin başkanı Jean de Malestroit için bu, meslek yaşamının en güç sınavının başlangıcıdır. Bu büyük davayı başlatmasını sağlayan mektubu bir daha okur:

Gilles de Rais'nin sık sık kaldığı Sainte-Marie de Nantes kilisesini ve diğer ruhani çevre kiliselerini ziyaret ettiğimizde, kulağımıza, önce yaygın dedikoduların ulaşmış olduğunu ve sonradan namuslu ve saygıdeğer kişilerin bu konudaki şikâyet ve ifadelerini aldığımızı belirtmek isteriz. Bunlara göre şövalye, adı geçen yerin senyörü ve baron, uyruğumuz ve sanığımız, saygıdeğer Gilles de Rais, bazı suç ortaklarıyla birlikte masum genç oğlanlar üzerinde doğaya karşı olan kösnücülük ve oğlancılık zevkini tatmin ettikten sonra onları iğrenç bir şekilde boğazlamış, öldürmüş ve katletmiş, sık sık Şeytan çağırmış ya da çağırtmış, ona adak adamış, onunla anlaşma yapmış ve yargı alanımızın sınırlarına giren, diğer başka ağır suçlar işlemiştir...

* XII. yüzyıla doğru Suriye'de kurulmuş bir dilenci tarikatına bağlı din adamları. (ç.n.)

Gilles de Rais'nin, o 1440 yılının sonbaharında tutuklanması ve yargılanması, bütün Nantes kentinin büyük dedikodularla çalkalanmasına yol açtı. Alt tabakadan insanlar, durmadan bu senyörler davasını konuşuyorlardı. Sanık sorgulanacak mıydı? Buna inanmayan ayaktakımı, ileri gelenler birbirlerine işkence yapmazlar, diye düşünüyordu. İşkence halk içindir. Fransa Mareşali, hiç kuşkusuz, bu serüvenden lekesiz ve hatta daha da yücelerek çıkacaktı.

Küçük ticaret erbabı ve dava meraklıları için, tüm bunlar buram buram para kokuyordu. Bu korkunç zenginlik, bu kaleler, topraklar, tüm bu bitmez tükenmez mallar, göstermelik olarak ortaya atılan cadı ve boğazlanmış çocuk masallarından öte bir şeydi! Önemlice bir vurgun, bölgenin önde gelen vahşilerinin etrafına üşüştüğü kralara layık bir parçaydı bu! Bu arada avın büyüklüğü, de Rais'nin düşmanlarını duraksatıyordu. Doğaçlama bir halk öyküsü ortalıkta dolaşıyordu: Tavşanlar kurdu kapana kıstırdılar. Ne yapmalı Tanrım, ne yapmalı? Onu salıvermek de olmaz ki!

Ama daha yukarılarda, daha soylu kaygılar içinde kıvranmaktadır bazıları. Brötanya Dükü V. Jean ile Piskopos Jean de Malestroit, bu tarihi davanın tüm yükünü taşıyorlardır.

– Anlıyorsunuz ya monsenyör, beni en çok sıkan, bu dava ile Bakire Jeanne'ınki arasında bulunacak olan kaçınılmaz benzerlik.

– Bu iki dava arasında hiçbir ilgi göremiyorum, der Malestroit, dediğine inanmaksızın.

– Bu benzerlik, Gilles de Rais'nin, Jeanne'ın sadık dostu olmasından kaynaklanıyor. Dokuz yıl önce, Jeanne cadılık suçuyla odun yığınının tepesine çıkarıldı. Bugün Senyör de Rais'yi tehdit eden şey nedir?

– Sanırım, onun da cadılık suçundan ötürü yakılma tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu söylesem fazla ileri gitmiş olmam, diye kabullenir Malestroit.

– Görüyorsunuz ya!

İki adam, bu açık seçik benzerliğin altında ezilmişçesine, sessizce başlarını önlerine eğerler. Dük, biraz sonra, sözcüklerin üzerine basarak şunları söyler:

– Jeanne'ın davası önyargılı ve düzmece bir suç girişimiydi. Gilles de Rais'nin davasının, katıksız bir adalet ve tarafsızlık eseri olmasını istiyorum. Bu konuda size güveniyorum, monsenyör!

Dava, 13 Ekim Perşembe günü başladı ve 26 Ekim Salı günü son buldu. Bu on üç gün boyunca, Gilles de Rais üç değişik görünüme büründü – ama buna, üç farklı maske demek daha doğru olur. Yoksa, söz konusu olan, aynı adamın içinde zaten var olan üç farklı ruh muydu?

Önce, yüksekten bakan, hırçın ve saygısız büyük senyör görünümündeydi. Sonra, bir gecede, ona yardım edebilecek ya da onu kurtarabilecek güce sahip olduğunu sandığı herkese sarılan, hem hayvani hem de çocuksu,

umutsuz bir zavallıya dönüşüverdi. En sonunda ise, tamamen Jeanne'ın anısının etkisi altına girmiş gibiydi. Ve idama yatışmış, ışıldayan bir Hıristiyan gibi gitti.

Daha ilk günden, iddianamenin kırk dokuz maddesini duyan Gilles, savcı Jean de Blouyn ve Piskopos Jean de Malestroit'ya öfkeli bir boğa gibi saldırdı. Malestroit'nın:

– Bu suçlamalara ilişkin bir söyleyeceğiniz var mı? sorusunu şöyle yanıtladı:

– Bu suçlamalara ilişkin söyleyeceğim hiçbir şey yok, ama onları dile getirmiş olan ağızlara diyeceğim çok şey var.

Nantes Piskoposu Senyör Malestroit ve siz, birader Jean de Blouyn, ve siz birader Guillaume de Mérici, ve de bu saygıdeğer kişilerin sağında ve solunda, aynı dala tü-

nemiş uğursuz kuşlar gibi duranlar:

Ben de sizler kadar Hıristiyanım ve sizin kadar benim de tanrısal adalete hakkım var. Ve Tanrı adına, sizin yargıç olmadığınızı söylüyorum. Siz leş yiyicilersiniz! Söz konusu olan, işlediğim suç değil, hatta benim kişiliğim bile değil, sadece ve sadece benim zenginliğimdir. Benim topraklarım, şatolarım, ormanlarım, çiftliklerim, kasalarım ve içinde bulunduğunu sandığınız altındır. Eğer yoksul olsaydım, sözde cinayet ve diğer sapkınlık suçlamalarına hesap vermek üzere burada bulunur muydum sanıyorsunuz? Hayır, eğer yoksul olsaydım, şimdi bir kuş kadar özgür olurdum, çünkü şu anda burada bulunan sizler, suçlara da, sapkınlıklara da zerre kadar önem vermiyorsunuz. Ama söz konusu olan başka bir şey. Suçlar ve sapkınlıklardan farklı bir ciddiyete sahip bir şey. Söz konusu olan, titreşen burun kanatlarınızın uzaktan kokusunu aldığı sonsuz ganimettir. Hepiniz, önceleri de, beni soyup soğana çevirmek amacıyla iğrenç girişimlerde bulundunuz. Başkalarını öne sürerek, onların isimlerinin gerisine saklanarak, şu ya da bu malın alımında son derece kârlı pazarlıklar ettiniz. Hayır, sizler yargıç değilsiniz: Sizler borçlularsınız. Ben de suçlu değil, alacaklıyım. Ben yok olduktan sonra, benden kalanlar için, geyik öldükten sonra onun işkembe ve bağırsaklarını paylaşamayan köpekler gibi kavgaya tutuşacaksınız. Ama hayır! Sizi tanımıyorum. Kararı üst makama bırakıyorum. Çekilin! Çıkın buradan!"

Rais kadar saygın bir senyörden gelen bu öfkeli saldırı, yargıçları şaşkına çevirdi. Bir duraksama dalgası dolaştı sıraları. Sonunda aralarından biri kalktı, diğerleriyse kısa bir süre sonra onu izlediler. Yıldırım çarpmışa dönmüş, acınacak bir halde birbirlerinin peşi sıra çıktılar...

Bundan sonraki oturum, daha ertesi gün, 15 Ekim Cumartesi günü yapıldı. O gün olanların kavranması, ancak Gilles de Rais'nin sarsılmaz inancı akılda kaldıysa olanaklıdır. Jeanne'dan geri kalmayarak –o zamanın kadın ve erkeklerinin çoğu gibi– Tanrı ile sıkı ilişkiler içindedir ve Kilise onun anasıdır. Zaten oturum başlar başlamaz ilk bunu haykırır:

– Ben Hıristiyanım, duyuyor musunuz, Hıristiyan! Sizler gibi, ben de vaftiz edildim, yani ilk günahtan arınarak Tanrı'nın ellerine teslim edildim. Buna, günah çıkart-

tığını ve tutuklanmamdan bir gün önce peder Eustache Blanchet'nin ağzından, bağışlandığımı öğrenmiş olduğumu da ekleyeyim. Şu an gördüğünüz ben, sayın yargıçlar, yeni doğmuş bir kuzu gibi saf ve temizim.

Ama, karşısında kendisinden daha kurnaz ve daha güçlü dinbilimciler vardır. Jean de Blouyn, aklını karıştıracak zekice bir çelişkiyi önüne sürer.

— Diyorsun ki: Ben Hıristiyanım. Ama Hıristiyan olunmaz. İsa dışında kimse Hıristiyan olmakla övünemez. Hıristiyan olmak için elden gelen çaba gösterilir. Bu ulaşılmaz bir ülküdür.

İşte budur kurnazlık. Şimdi güç Jean de Malestroit'nın ağzından konuşacaktır:

– Buna karşılık, Katolik olmadığını iddia ediyorsun ve ilk defa olarak, bunda yanılmıyorsun Senyör de Rais! Eğer bir zamanlar Katolik idiysen, artık değilsin, bunu bil.

– Artık değil miyim?

– Kesinlikle, Katolik değilsin artık. Burada, dün oybirliği ile hakkında alınmış aforoz kararıyla, Katoliklikten çıkartıldın. Aforoz edildin Gilles de Rais, dini birliğimizden çıkartılarak dışarıdaki karanlıklara savruldun.

Aforoz edilmek? Bu sözcükle Gilles yıldırım çarpmış gibi olur. Aforoz edilmek ölümden de beterdir, çünkü bu, sonsuz cehennem azabı demektir. Ruhun, Şeytan'ın tuzaklarından kurtulmak için Kilise'nin korumasına gereksinimi vardır.

Gilles öfke ve acıyla kükrer:

– Ben? Aforoz edildim ha? Buna hakkınız yok! Kilise benim anamdır! Bu işi anama havale ediyorum! Onun varlığını, yardımını, sıcaklığını istemeye hakkım var. Ben bir öksüz değilim. Ben terk edilmiş bir çocuk değilim.

Anamın göğsünden uzakta, üşümek istemiyorum. Yardım edin! Yardım edin!

Yargıçlara doğru koşup, ağlayarak Malestroit'nın kollarına atıldığı görülür.

Ara verilen oturuma, öğleden sonra devam edilir.

Gilles sakinleşmiş, değişmiş olarak mahkemeye bağlılık yemini eder:

– Davamda, Piskopos Jean de Malestroit'yı, savcı Jean de Blouyn ve onun yardımcısı Saint-Nicolas Papazı Guillaume Chapeillon'u, ayrıca diğer yardımcıları Mans Piskoposu Guillaume de Malestroit, Saint-Brieuc Piskoposu Jean Prigent, Saint-Lô Piskoposu Denis Lohérie'yi ve Nantes kilisesi Yargıç Papazı Jacques de Pontcoëdic'i yetkili yargıçlar olarak tanıyorum.

Onlardan, tüm alçakgönüllülüğümle, düşüncesizce savurmuş olduğum hakaret ve yaralayıcı sözlerden dolayı beni bağışlamalarını diliyorum.

Alçak ve tekdüze bir sesle yapılan bu açıklamadan sonra, mahkeme heyetinin takke, külah ve ayin başlıklarının birbirine doğru eğildikleri görüldü: Bu beyler birbirlerine danışıyorlardı. Sonunda Jean de Malestroit şunları söyledi:

– Tanrı aşkına, yargıçların, onlardan dilediğin özürü sana bağışlıyorlar.

– Hâlâ aforoz edilmiş durumda mıyım? diye sordu Gilles.

– Hakkındaki aforoz kararı kaldırıldı. Anamız Kilise'nin bağrına tekrar döndün.

Bu son sözlerle hayata geri dönmüş gibiydi. Yeniden doğruldu ve dimdik durup, karşısında oturanın süs iğnesine bakarak:

– Ben de, dedi, hakkımda dile getirilen tüyler ürperti-

ci tanıklıkların kesin doğruluğunu kabul ediyorum. Sözlü ya da yazılı verilmiş ifadelerin her ayrıntısı doğrudur. Dünyanın tüm günahlarını üstlenerek çarmıhın üzerinde can veren İsa'dan bu yana hiçbir canlı bunca suç için hesap vermek zorunda kalmamıştır. Gerçekten, ben gelmiş geçmiş insanların en tiksinilecek olanıyım. Başkalarının günahları benimkinin yanında hiç kalır.

Bu itiraflarda öylesine büyük bir gurur vardı ki, yargıçlar kendilerini, Gilles'in onlara önceki gün yağdırdığı hakaretlerden çok daha fazla aşağılanmış hissettiler. Malestroit, Blouyn'a eğilerek:

– Kendisini Şeytan sanıyor, dedi.

– İşte bu nedenle, diye söze devam etti Gilles, sizden tüm içtenliğimle, bana hiç acımadan ve gecikmeden, rezilliğim karşısında çok hafif kalacağına inandığım halde, en ağır cezayı vermenizi diliyorum.

Ama aynı zamanda benim için içtenlikle dua etmeniz için ve eğer bunu yapacak kadar erdemli iseniz, beni bir annenin en talihsiz çocuğunu sevdiği gibi sevmeniz için size yalvarıyorum."

Bundan sonra Gilles, bir heykel gibi katı ve soğuk, her birinin sözlerinin başına bir taş gibi düştüğü tanıkların bitmez tükenmez geçidinde hazır bulundu. Öncelikle, kaybolmuş olan genç kurbanların ana babaları geldiler. Bunlar arasında en önemliler şunlardı:

Jean Hubert'in karısı ve Saint-Vincent ruhani çevresinden, Nicole:

On dört yaşında Jean adında bir oğlum vardı. O, Sör de Rais'nin ikamet ettiği Nantes'a, Spadine adında, söz konusu Sör de Rais ile

beraber kalan bir kişi tarafından götürüldü. Bu Spadine, çocuğa, bize getirmesi için bir somun ekmek vermiş ve Sör de Rais'nin, onu yanında alıkoymak istediğini söylemiş. Ona, bunun uygun olduğunu söyledik. Bunun üzerine çocuk, Spadine ile beraber, bir daha hiç dönmemek üzere gitti. Kocam Jean Hubert, Spadine'e, küçük Jean'a ne olduğunu sormak üzere Suze Şatosu'na gitti. İlk seferinde Spadine ona bilmediğini söyledi. İkincisinde, Jean Hubert'i kabul etmeyi reddetti.

Saint-Séverin ruhani çevresinden Jean Derel:

Bundan en az bir yıl kadar önce, ben yatağımda hasta yatıyorken, o zaman yedi sekiz yaşlarında olan Olivier, Saint-Pierre yortusu günü, Marché Sokağı'nda diğer çocuklarla oyun oynuyordu. Olivier eve dönmedi ve kimse onu bir daha görmedi.

Jean Férot ve karısı:

Bundan iki yıl önce, Vaftizci Yahya yortusu zamanında, bugün ölmüş olan Regnaud Donete, fırıncılık yapmak üzere evimizi kiralamıştı ve on iki yaşındaki oğlu sık sık gelip, onunla birlikte ekmeği fırına sürüyordu. Bu çocuğun, pek çok kereler, fırının yarısını ekmekle doldurur doldurmaz, eğer Sör de Rais'nin kentte olduğunu biliyorsa, fırından ayrılıp, söz konusu Sör de Rais'nin evine gittiğini gördük. Ama orada ne yaptığını bilmiyoruz. Buna rağmen, bir gün, hangi gün olduğunu tam olarak bilemiyoruz, onu giderken gördük ve o günden bu yana geri dönmedi.

Machecoul'da oturan ayakkabıcı André Barre:

Paskalya'dan beri, arkadaşım Georges Le Barbier'nin oğlunun kaybolduğunu duymuşluğum vardı. Onu son kez Machecoul Şatosu'nun arkasında, elma toplarken görmüşler. Bazı komşular, Georges Le Barbier'ye, çocuğuna dikkat etmesini, çünkü kandırılma tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu, Machecoul'da küçük çocukları yedikleri söylentisinin dolaştığını söylemişlerdi.

Machecoul'da oturan, Aymery Edelin'in dul karısı:

Sekiz yaşlarında bir çocuğum vardı. Çok güzel, bembeyaz tenli ve

çok yetenekliydi. Machecoul Şatosu'nun karşısında büyükannesiyle beraber yaşıyordu. Ona ne olduğunu öğrenemeden ortadan kayboldu. Aynı günlerde, Roussin'de ve Jeudon'da birer çocuk kayboldu. Bu olaylardan aşağı yukarı on beş gün sonra, Macé Sorin'de de bir çocuk bulunamadı. Şikâyetler gelince, bu çocukların, İngilizler tarafından tutsak edilmiş olan ve salıverilmesi için yirmi dört erkek çocuğun fidye olarak istendiği, saygıdeğer Michel de Sille'nin özgürlüğüne kavuşabilmesi için İngilizlere verilmiş olduklarını düşündük.

Machecoul'da oturan Thomas Aisé ve karısı:

Yoksul kimseler olduğumuz için, Pentecôte yortusunda, çocuklarımızdan on yaşında olanını, dilenmek üzere şatoya yolladık. Onu bir daha göremedik. Ondan bir tek haber dışında bir daha haber de alamadık: Bir komşunun kızı, aynı zamanda şatoya dilenmeye gitmiş. Onun anlattıklarına göre, ilk olarak kızlara ekmek verilmiş ve bir uşak, oğlanlara, salona girerlerse kendilerine et verileceğini söylemiş. Kız, oğlanların girdiğini görmüş.

La Roche-Bernard'da oturan Péronne Lossart:

İki yıl önce, eylül ayında, Vannes'dan gelen Sör de Rais, tam karşımızdaki Jean Colin'in hanında konaklamıştı. Böylece, Sör de Rais'nin adamlarından Poitou adında biri, on yaşında ve okula gitmekte olan oğlumla ilgilendi. Oğlanı kendisiyle götürmek için benden izin istedi. Onu giydirecek, çok iyi besleyecek ve ona büyük yardımlarda bulunacaktı. Bunun üzerine, çocuğun daha küçük olduğunu ve onu okuldan almayacağımı söyledim. O da bana, çocuğu okula kendisinin yollayacağını ve bana da dört lira vereceğini söyledi. Çocuğun onunla gitmesine razı oldum. Onu Colin'in hanına götürdü. Ertesi gün, Sör de Rais'ye, handan çıkarken yanında bulunan çocuğu gözetmesini rica etmek için yanaştım. Bana hiçbir şey söylemedi ama Poitou'ya çocuğun iyi seçilmiş ve bir melek kadar güzel olduğunu söyledi. Az sonra, Colin'den çocuk için küçük bir at satın aldılar ve hep birlikte yola çıktılar. O günden bu yana, tüm çabalarıma karşın, oğlumdan haber alamadım.

Bu çocukların haberleri pek yakında alınacaktı. Sör de Rais'nin uşakları olan Étienne Corrillaut, namı diğer Poitou ve Henriet Griart'ın sorguları, Tiffauges, Champtocé ve Machecoul şatolarının duvarları ardında neler olup bittiğini ortaya serecekti.

– Sör de Rais, Champtocé Şatosu'nu Brötanya Düküne devrettikten sonra, diye anlatır Poitou, oraya son bir kez benimle birlikte gitmek istedi. Champtocé Şatosu'na varmadan önce beni durdurarak, göreceklerimi hiçbir zaman anlatmamam için yemin etmemi istedi.

– Ama yine de, şimdi burada bize, Champtocé'de neler gördüğünü söyleyeceksin.

– Şatonun kulesinde, çocuk kemikleri vardı.

– Kaç çocuğun?

– Her şeyi çabucak, iplerle bağlı sandıklara koymak gerekiyordu. Bu yüzden sayamadım. Ama kafataslarına bakılırsa, otuz altı ile kırk altı arasında olmalıydılar.

– Peki, bu kemikleri ne yaptınız?

– Onları Machecoul'a, Sör de Rais'nin odasına taşıdık. Orada, onun da yardımıyla, şöminenin içinde yaktık. Küller, şatonun hendeklerine savruldu.

– Machecoul'da, Sör de Rais'nin odasında neler olup bitiyordu?

– Oraya, Sillé, Henriet ve ben, Sör de Rais'nin beklemekte olduğu çocukları götürüyorduk.

– Sör de Rais'nin o çocuklara ne yaptığına tanık oldun mu?

– Evet. Sör de Rais, kızlı erkekli bu çocuklar üzerinde cinsel zevklerini tatmin etmek için, ilk önce kamışını tutuyor...

– Sus! Bir kelime daha etme!

Savcı Jean de Blouyn ayağa kalktı. Pelerininin önünü açarak, arkasındaki duvarda asılı olan, çarmıha gerilmiş İsa'yı örttü.

– Ve şimdi, Poitou, devam et!

– ... kamışını tutuyor, erkeklik organını demek istiyorum, onu kaldırmak için elleriyle ovuşturuyor ve çocuğun kalçaları arasına sokuyordu, kızlarla doğal yoldan ilişki kurmaktan kaçınıyordu.

– Böylesine hırpalanan çocukların çığlıkları etrafı uyarmıyor muydu?

– Bu çığlıkları önlemek için, Sör de Rais, çocuğu boy-

nundan iplerle bir halkaya asıyordu. Sonra, çocuk boğularak ölmeden önce, onu çözüyor, yeniden canlandırıyor, pışpışlıyor ve hiçbir kötülük gütmeden, sadece eğlence için ona böyle davrandığını söylüyordu. Çocuk tam kendini güvende hissetmeye başlıyorken, boğazına sarılıyor, can çekişmesi sırasında zevkini yeniden tatmin ediyordu.

– Çocuk nasıl öldürülüyordu?

– Bazen, Sör de Rais onu kendi elleriyle öldürüyordu. Bazen onu, bana ya da Henriet'ye öldürtüyordu. Ya başını kesiyor, ya boğazını bıçakla yarıyor, ya da bir tavşana yapıldığı gibi, bir sopa ile boynunu kırıyorduk. Senyör de Rais'ye gelince, o, kılıcım dediği iki ağızlı bir kılıç kullanıyordu.

Savcının bir işareti üzerine, bir mübaşir, söz konusu olan kılıcı getirir ve yargıçlara gösterir.

Henriet Griart ile daha ince ayrıntılara girildi. Savcı önce, Senyör de Rais'nin kendisine alet ettiği çocuklardan bazılarının sağ olarak kurtulup kurtulmadıklarını öğrenmek istedi.

– Yalnızca susturmak için ya da önlem amacıyla öldürmüyordu onları, diye açıkladı Henriet. Onun, pek çok defa, kız ve oğlanları öldürmenin, boğmanın, onları acı çekerken görmenin, can çekişme aşamalarını izlemenin kendisine, onların üzerlerinde şehvetini tatmin etmekten daha büyük bir zevk verdiğinden övünçle söz ettiğini duydum.

– Yani, Sör de Rais'nin ölümcül sevgisinden sağ kurtulabilen bir tek çocuk bile olmadı mı?

– Hayır, ama neredeyse bir istisna çıkacaktı. Sör de Rais, fuhuş yapmak için genç kurban bulamadığında, korosundaki genç şarkıcılara başvururdu. Ama, o zaman, onları aynı derecede acımasızca kullanmazdı, çünkü müziği büyük bir tutkuyla severdi.

– Sonra cesetleri ve elbiseleri ne yapıyordunuz?

– Cesetler şöminenin içine, çalı çırpı yığınının altına gömülüyor ve ateş hepsi kül oluncaya dek canlı tutuluyordu. Küller sonradan, şatonun toprakları ve sularına savruluyordu. Giysiler de yakılıyordu. Ama, bunlar, dışarıdakilerde kuşku uyandırabilecek olan fazla dumanı önlemek için, daha ağır ve parça parça yakılıyordu.

– Yakılmadan önce, çocukların cesetleri başka niyetlerle de kullanılıyor muydu?

– Bazen gözler, kalp ve eller bir tepsinin üzerine diziliyordu. Kanları bir havuzu dolduruyordu. Bunlar Şeytan'a sunulmak ve böylelikle onun saygısını kazanmak amacıyla yapılıyordu. Ama, Sör de Rais'nin, birçok cesedin kellelerini kesip, bir şöminenin üzerine dizdiği de oluyordu. O zaman bizi çağırıyor ve bizi bu sergiyi onunla seyretmeye, içlerinden hangisini daha güzel bulduğumuzu söylemeye zorluyordu. En güzeli üzerinde fikir birliğine varıldığında, onu ellerinin arasına alarak dudaklarını dudaklarına bastırıyordu.

Dava, Francesco Prelati'nin sorgulanması ile doruğuna ulaşacaktı. Floransalı'nın yürüyüşüne, tutumuna, sözlerine, onun özelliği olan küstah zarifliği hâkimdi. Bu akıllıca değildi. Kuşkusuz, hiçbir hesabın, hiçbir sahte erdemlilik gösterisinin, hiçbir bayağılığın, kendisininki kadar tehlikeye düşmüş bir davayı kurtaramayacağını tahmin ediyordu.*

* Ömür boyu hapis cezasına çarptırılan Prelati kaçar ve keramet taslayıcı olarak Rene d'Anjou'nun hizmetine girer. Bu adam onu La Roche-Sur-Yon'un yöneticisi olarak atar ve Prelati eski suç ortağı Eustache Blanchet'yi oraya götürür. 1445 yılında Brötanya Defterdarı'nın mührünü çalıp kullandığı için yargılanır ve asılır.

Belki olduğundan farklı davranabilseydi, durum değişebilirdi. Kurumu, daha ilk cevabında kendini belli etti. Savcı Chapeillon ona, adının Francesco Prelati olup olmadığını sorduğunda:

– Bana, Prélat deyin, diye üsteledi sanık.

– François Prélat, diye sürdürdü sözünü Chapeillon, uysallıkla. Yirmi üç yıl önce, İtalya'da Monte Catini'de Lucques piskoposluğunda doğdunuz. Arezzo Piskoposu'ndan rahiplik unvanı aldınız ve buna karşın, kendinizi şiir, toprak falı, el falı, ruh çağırma ve simyaya verdiniz.

Bu *buna karşın* sözü, söylenenleri kabullenen Prelati'nin yüzünde alaycı bir gülümsemenin belirmesine yol açtı.

– Bundan iki yıl kadar önce, Mondovi Piskoposu'nun yanında kalmaktayken, Floransa'nın aşağı mahallelerinden birinde Eustache Blanchet adında, Sör de Rais'nin günah çıkartıcısı olduğunu ve onun tarafından yollandığını iddia eden bir papazla karşılaşıyorsunuz. Size, adı geçen Sör de Rais'nin selameti için ona yardım edip edemeyeceğinizi soruyor. Kabul ediyorsunuz.

– Yitmekte olan bir ruh söz konusuydu, onun yardımına koşmam gerekiyordu, dedi soyluca, Prelati.

– Bu kadar ilgi gösterdiğinizi görmek şaşırtıcı, ama bundan daha şaşırtıcı olan şey, yitmekte olan bu ruhun yardımına, dediğiniz gibi Tann'yı ve onun azizlerini değil, Şeytan'ı, İblis'i, Deccal'i, kısaca cehennemin tüm ahalisini çağırmış olmanız!

– Sadece onlar, Sör de Rais için hâlâ bir şeyler yapabilirdi.

– Açıklayın.

– Peder Blanchet beni uyarmıştı. Buna rağmen Sör de Rais'nin içine düşmüş olduğu bayağılığı gördüğümde,

ben bile dehşet içinde kaldım.

– Ve Şeytan'ı yardıma çağırdınız.

– Tanrı ve azizler adına Peder Blanchet zaten oradaydı ve gücünün sonuna gelmiş görünüyordu. Ülkemin bir atasözü aşağı yukarı şöyle der: Seyisin hastalığına at ilacı iyi gelir. Bu durumda tek ilaç, ateşti. Ve en başta cehennem ateşi, sadece o, Sör de Rais'nin irinli yaralarına dağlamaya yeterdi.

– Rais'yi Şeytan'ın ellerine bırakmak ilginç bir tedavi yöntemi.

– Senyör de Rais'yi Şeytan'ın ellerine bırakmak söz konusu değildi. İblis'i çağırmak için, şöyle bir anlaşma hazırlamıştım: "Gel dilediğim gibi, o zaman sana hayatımın özü ve ruhum dışında, istediğin her şeyi vereceğim."

– Bu şekilde Şeytan'a sesinizi duyurabileceğinize mi inanıyordunuz?

– Elbette. Sadece onunla nasıl konuşmak gerektiğini bilmek yeterli.

– Ona istediği her şeyi vermeye söz verdiğinizde, sizden ne isteyeceğini biliyor muydunuz?

– Hiç kuşkusuz, biliyordum.

– İnsan kurbanlar! Kan, kalpler ve çocuk organları!

– Tanrı İbrahim'den, oğlu İshak'ı kendisine kurban etmesini istemedi mi?

Malestroit daha fazlasına dayanamayacaktı. Öfkeyle ayağa fırladı ve erguvani bir eldiven geçirilmiş elinin işaretparmağını ona doğrulttu:

– Lanet Floransalı, İncil'e hakaret ediyorsun!

Prelati ona alaycı bir saygıyla döndü:

– Ve İsa şöyle dememiş miydi: *Bırakın bana gelsin küçük çocuklar?*

– Sana susmanı emrediyorum! diye kükredi Malestroit.

– Şeytan, Tanrı'nın yansımasıdır, diye devam etti Prelati, yapmacık bir yumuşaklıkla. Ters dönmüş, biçimsiz bir yansıma kuşkusuz, ama, sonuçta bir yansıma. Tanrı'da olup, Şeytan'da olmayan hiçbir şey yoktur. Zaten bu derin benzerliğin ışığında Sör de Rais'yi kurtarmayı tasarlıyordum.

Ellerinde olmadan, kumazca tartışmaların büyük meraklıları olan bu dinbilimciler, kulak kabarttılar bu sözlere. Pierre de l'Hospital, Prelati'ye konuşma hakkı tanınması için Malestroit'ya işaret etti.

– Devam edin!

– Önce, Sör de Rais'yi kötülüğünün en karanlık köşelerine dek itmek ve ateşten bir işlem sayesinde, adi kurşunu altına çevirir gibi, onu iyi bir dönüşüme uğratmak, böylece onu nur aylası ile çevrili bir aziz yapmak.

– Çılgınlık bu! diye haykırdı Malestroit.

– Çılgınlık çağında yaşıyoruz. Sör de Rais, Bakire Jeanne serüveniyle yıldırım çarpmışa döndü.

– Bakire Jeanne'ın şimdi bu davada işi ne?

– Sör de Rais, şövalye kalbini, etrafa azizelik ışıltısı saçan Jeanne'ın elleri arasına bırakmıştı. Melekler Jeanne'ı koruyordu. Aziz Mikael ve Azize Caterina ona akıl veriyorlardı. Zaten, zaferden zafere koşuyordu. Ve sonra, kötü dönüşüm gerçekleşti: Hücrede geçen karanlık gece, dava, mahkûmiyet, günahları ödetici ama aynı zamanda kurtarıcı ateş. Bu kötü dönüşümü Sör de Rais'nin de geçirmesi gerekiyordu. İşte bu nedenle, Şeytan'ın çağrısıyla bu suçları işledi. Artık bundan sonra doğru yolda.

– Doğru yol dediğiniz nedir?

– O da şu an odun yığınına doğru yürümüyor mu?

– Bundan sonra ne bekliyorsunuz?

– İyi dönüşümün gerçekleşmesini. Kim bilir belki bir

gün, Rouen cadısı, tüm suçlamalardan arınmış halde, yeniden azizeleşir? Anılır ve kutsanır. Kim bilir belki bir gün, Domrémy'li küçük çoban, Roma'da azizelik payesine ulaşır. Azize Jeanne! O zaman, onu her zaman gölgesi gibi izleyen Gilles'i, kim bilir nasıl bir ışık aydınlatır. Ve kim bilir, belki o zaman, Jeanne'ın sadık dostu da, Aziz Gilles de Rais diye anılır.

1440 yılı Ekim ayının 25'i çarşamba günü, insanı dünyanın sonunun geldiğine inandıran o sonbahar fırtınalarından biri, okyanus kıyılarını kırbaçlıyordu. Dev dalgalar kumsalın üzerine devriliyordu. Deniz serpintileri ve köpük parçacıkları, şimşeklerle yarılan gökyüzünde uçuşuyor ve Nantes sokaklarına savruluyordu. Loire Nehri'nin yatağını dolduran kum dillerinden birisi olan Biesse adası üzerinde birtakım adamlar garip bir golgotha* dikebilmek için şiddetli rüzgâra karşı savaşıyorlardı: Üzerlerin-

* İsa'nın çarmıha gerildiği dağ. "Kafa kemiği" anlamına gelir. (ç.n.)

de üç darağacının yükseldiği üç odun yığınıydı bu. Ortadaki darağacı diğer ikisine göre daha uzundu.

Bu sırada halk görkemli, aynı zamanda da kasvetli bir kutlama için hazırlanmaktadır. Evlerde, kadınlar ve kızlar, bir düğüne gidercesine süslenmektedirler. Ama bu süslenme sırasında, tek kelime edilmemektedir, giysiler ise simsiyahtır. Çünkü, bu akşam kutlanacak olan, Sör de Rais'nin, ateşten bir kapıdan öbür dünyaya girişidir.

Dışarısı, sert rüzgâr altında alevleri kıvranan bir meşale ormanıdır sanki. Katedralin büyük kapıları ağır ağır açılır. Önce, Piskopos Jean de Malestroit, altın işlemeli ayin başlığı ve beyaz eldivenleriyle, katedralin önünde görünür. Asasına, büyük bir ağırlık altında ezilmişçesine yaslanmaktadır. Güç görevini sonuna dek götürmüş, ama bu on üç gün üzerine sanki yirmi beş yıllık bir yük bindirmiştir. Onun ardından, beyaz entarili ve yeşil pelerinli piskoposluk kurulu üyeleri, diğer din adamları ve koro çocukları gelmektedir. Saygıdeğer maiyetinin başında yer alan Brötanya Dükü tarafından izlenmektedirler.

Geçit alayında, üç mahkûmun etrafında büyük bir boşluk vardır: Gilles, Poitou ve Henriet, çıplak ayakla ve abaya sarılı olarak ilerlemektedirler. Arkalarında, ölen çocukların ana babalarının oluşturduğu üzüntülü bir topluluk, ayaklarını sürümektedir. Çiftler halinde ve aralarında küçük, beyaz bir tabut olduğu halde yürümektedirler. Biesse adasının kırlarında toplanmadan önce, pek çok köprüden geçilerek ırmağın kolları aşılır. Odun yığınlarının başına gelindiğinde, Gilles, Poitou ve Henriet'yi kucaklar.

– Cezam konusunda hiçbir kuşkunuz kalmasın diye ilk ölmeyi ben istedim ve bu isteğim kabul edildi, der onlara. Cennetin kapısına doğru size öncülük edeceğim böylece.

Suçlarımda beni izlemiş olduğunuz gibi, selametimde de izleyin beni.

Sonra, ana babaların oluşturduğu kalabalığa döner ve şöyle der:

– Çocukluğumda inancımın temiz ve sarsılmaz olduğuna yemin ederim. Bir azizeye rastladım ben, ona zaferlerinde eşlik ettim. Sonra o, engizisyon tarafından cadılık suçundan ölüme mahkûm edildi ve ben de, bütün zamanların en büyük günahkârı ve gelmiş geçmiş en kötü adam olup çıktım. Hiç kimse benim kadar türdeşlerinin ilgisine ve Tanrı'nın merhametine gereksinim duymamıştır. Dostlarım, kardeşlerim, size yalvarıyorum, dua edin benim için!

Cellatlar odun yığınlarının etrafında koşuşturmaktadırlar. Ve alev yükselir. Üç gövde, rüzgârın şiddetiyle sallanmaktadır. Kalabalık, dizleri üzerine çöküverir. Dualar ve ilahiler yükselir. Fakat, ne cenaze şarkısının sesi, ne de fırtınanın şiddetli uğultusu, ötelerdeki bir çan gibi çınlayan ve şöyle haykıran çağrıyı bastırabilmektedir:

Jeanne! Jeanne! Jeanne!

Michel Tournier'nin yapıtlarının özgünlüğü, unutulmuş mitlere ve eski hikâyelere dayanır. O, mitlere yeniden hayat veren hem gerçekçi hem de fantastik yapıtları aracılığıyla karmaşık gerçek dünyayı kavramaya çalışır. Tournier, miti kurulu düzeni bozan kargaşaya bir çağrı olarak da görür. "Canlılığını yitirmiş bir mite alegori denir. Yazarın işlevi mitlerin alegoriye dönüşmesine engel olmaktır," der Tournier. Onun mitlere dayanan romanları, doğru bir zamanda; okurun karakter analizi, olay örgüsü, dramatik yapı gibi geleneksel roman öğelerinden yoksun *nouveau roman*'dan bıktığı bir sırada edebiyat sahnesine çıktı. Modern dünyaya sırtını dönen Tournier, eski hikâyelere yönelerek, onları yepyeni bir b akış açısından anlatmaya koyuldu. Tanrı tarafından Fransa Krallığı'nı kurtarmakla görevlendirildiğini söyleyen Jeanne D'Arc ile silah arkadaşı Gilles de Rais'nin yazgılarına kişisel yorumunu getirdiği bu romanında Tournier, "çift, ikizlik" kavramlarına yoğunlaşarak bize bir "ikilik" miti aktarıyor. Birbirine karşıt iki figürün, bir melekle bir şeytanın yazgıları arasında paralellik kuruyor.

Ortaçağın boğucu din baskısını da gözler önüne seren Tournier, Jeanne ile Gilles'in hikâyesinde tarihsel ve kutsal metinlerde kalan boşlukları doldurmaya girişiyor.

Sağduyulu Jeanne nasıl olup da, canavarlığıyla isyanını sürdürürken, bir yandan da insanı büyüleyen Gilles'i kendine yoldaş seçmiştir? Tournier tarihçilerin hâlâ yanıt bulamadıkları bu soruya şu karşılığı veriyor: "Gilles, Jeanne'ın etkisiyle canavar olup çıkmamış mıdır? Ermiş olarak başarısızlığa uğraması onu canavara dönüştürmüştür."

Tournier kutsal ve tarihsel metinlerle çelişkiye düşmeden yepyeni bir parıltı kazandırdığı Gilles ile Jeanne'ın hikâyesini "alegoriye dönüşmekten" kurtarırken, bizleri de melek-şeytan, cennet-cehennem ikiliği üzerine düşünmeye zorluyor.

AYRINTI • EDEBİYAT
ISBN 975-539-391-9
9 789755 393919